Spravodajca Univerzity Mateja Bela
v Banskej Bystrici

Universitas Matthiae Belii

ERUDITIO MORES FUTURUM

Ročník 21 marec – apríl 2015 Číslo 4

NA PRIESEČNÍKU SÚRADNÍC SVETOVEJ SLOVENSKOSTI

V dňoch 19. – 22. marca 2015 sa neveľké mestečko Nadlak, ležiace na pomedzí Rumunska a Maďarska, stalo pomyselným hlavným mestom slovenského sveta. V duchu niekoľkoročnej tradície sa tu zišli Slováci z viacerých európskych krajín, aby ocenili zásluhy výnimočných osobností zo svojich radov a viedli odbornú diskusiu o slovenskej kultúre v medzinárodnom meradle.

V poradí siedma medzinárodná konferencia usporiadaná Kultúrnou a vedeckou spoločnosťou Ivana Kraska v Nadlaku a Demokratickým zväzom Slovákov a Čechov v Rumunsku, nesúca podnetný a výstižný názov *V tvorivej symbióze medzi Dolnou zemou a Slovenskom,* bola pre takéto stretnutie tým najvhodnejším, napokon už aj zaužívaným a osvedčeným, organizačným rámcom. Stretli sa na nej predstavitelia slovenských komunít žijúcich v zahraničí, predovšetkým v regiónoch strednej, južnej a juhovýchodnej Európy, a politických, kultúrnych, vzdelávacích aj vedeckých organizácií, ktoré reprezentujú ich záujmy alebo rozvíjajú rozličné formy spolupráce s nimi. Toto vzácne výročné stretnutie neostalo bez povšimnutia slovenskej ani rumunskej politickej reprezentácie. Do Nadlaku pri tejto príležitosti zavítal podpredseda Národnej rady Slovenskej republiky Miroslav Číž, slovenský veľvyslanec v Rumunsku Ján Gábor, riaditeľka Sekcie medzinárodnej spolupráce Ministerstva kultúry SR Božena Krížiková, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Slovenskej republiky Igor Furdík, poslanec rumunského parlamentu Adrián-Miroslav Merka a ďalší hostia. Nechýbali zástupcovia slovenských škôl, ktoré pôsobia v Nadlaku, Bihore, Budapešti, Békešskej Čabe, Sarvaši, Slovenskom Komlóši, Báčskom Petrovci, Novom Sade a z viacerých zahraničných aj slovenských univerzít. Našu alma mater v Nadlaku reprezentovala delegácia pod vedením prorektorky pre medzinárodnú spoluprácu a vzťahy s verejnosťou, zložená z pracovníkov Centra celoživotného vzdelávania UMB, Metodického centra UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Katedry histórie Filozofickej fakulty UMB.

Slováci prichádzali na Dolnú zem v priebehu 17. až 19. storočia. Išlo o dlhé obdobie sťahovania na miesta, ktoré dnes patria Rumunsku, Srbsku, Maďarsku, Chorvátsku, Bosne a Hercegovine a Bulharsku. Tieto slovenské spoločenstvá majú svoju kultúrnu históriu a veľký záujem o jej uchovávanie a propagovanie. Práve približovanie významných osobností kultúrnej histórie Dolnej zeme, dejateľov, ktorí pôsobili v neustálom úzkom osobnom a profesionálnom kontakte so Slovenskom (a naopak, Slovákov zo Slovenska, ktorí pôsobili na Dolnej zemi), a hodnôt, ktoré vo svojom živote a konaní presadzovali, tvorilo podstatu obsahového zamerania konferenčného stretnutia. Cesta k udržaniu, hľadaniu a prijímaniu slovenskej identity vedie práve cez poznanie týchto hodnôt. Ako hovorí Dolnozemčan, nadlacký literát a básnik I. M. Ambruš, vo svojej knihe publicistiky a esejí *Ešte v slovenskom*

jazyku (Nadlak : Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2014, s. 81), táto cesta spočíva *„v solidarite, čo poznačovala našich predkov, a spoločenstvo, v ktorom žijeme, ju nepozná. Kladná energia a oduševnenie boli katalyzátormi, prostredníctvom ktorých sme dokázali prežiť viac ako dvesto rokov“*.

Teší nás, že naša univerzita už vyše dvadsať rokov spolupracuje so Slovákmi z Dolnej zeme a naskytajú sa nám príležitosti túto spoluprácu prehlbovať. Medzi jej najnovšie výsledky patrí vedecká monografia *Vzdelávacie potreby učiteľov a žiakov slovenských minoritných škôl v zahraničí* autorského kolektívu prof. PhDr. Sone Karikovej, PhD., ktorá vyšla na sklonku minulého roka práve v nadlackom Vydavateľstve Ivan Krasko, séria monografií doc. PaedDr. Miroslava Kmeťa, PhD. o histórii dolnozemských Slovákov, z nich tá ostatná pod názvom *Historiografia dolnozemských Slovákov v prvej polovici 20. storočia* (Krakov: Spolok Slovákov v Poľsku, 2013), metodické DVD PhDr. Zuzany Drugovej *Výskum ľudových tancov z Banátu, Báčky a Sriemu v archívoch na Slovensku* (Kovačica : Memoriálne stredisko Dr. Janka Bulíka, 2013) aj predstavenie *Od rubáča po vence, akože je neveste*, pripravené pod umeleckým vedením Mgr. art. Martina Urbana, PhD. a predvedené 4. marca 2015, o ktorom prinášame viac slov vo vnútri tohto čísla Spravodajcu UMB.

doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD.
Rektorát UMB
Foto: PhDr. Zuzana Drugová
Metodické centrum UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí

PRÍSPEVKY REKTORÁTU

Stretnutie ministra školstva SR so študentmi Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Dňa 5. februára 2015 navštívil Univerzitu Mateja Bela v Banskej Bystrici minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Juraj Draxler. Na stretnutí so študentmi doktorandského, magisterského a inžinierskeho štúdia hovoril o poslaní univerzít, kvalite vysokoškolského vzdelávania a podmienkach, ktoré musí vysokoškolská inštitúcia vytvoriť, aby svojich študentov motivovala osvojiť si nielen to, čo si aktuálne žiada trh práce, ale skúmať všetko, čo si zaslúži bádateľskú pozornosť. Na pôde Centra vedy a výskumu UMB sa minister stretol aj s novým vedením našej univerzity.

Ing. Marián Lihan
referát marketingovej komunikácie UMB
Foto: Archív UMB

Prezentácia Univerzity Mateja Bela pre stredoškolákov z Banskobystrického kraja

Dňa 5. februára 2015 sa v aule Obchodnej akadémie na Tajovského ulici v Banskej Bystrici uskutočnila prezentácia študijnej ponuky Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici pre študentov stredných škôl v Banskobystrickom samosprávnom kraji. Štvrtáci a tretiaci sa oboznámili s možnosťami štúdia na našich šiestich fakultách.

Bolo to prvé podujatie pripravené pod organizačnou záštitou **Oddelenia školstva a mládeže Úradu Banskobystrického samosprávneho kraja**, na ktorom sa UMB ako celok predstavila budúcim maturantom, ku ktorým má najbližšie. Vysoká účasť, niekoľko stoviek, nasvedčuje, že prezentácia neminula svoj cieľ.

Ing. Marián Lihan
referát marketingovej komunikácie UMB
Foto: Archív UMB

NAŠI JUBILANTI

Viacerí zamestnanci univerzity oslávia v období mesiacov **marec – apríl 2015** významné životné jubileum. V mene všetkých zamestnancov, študentov a priateľov univerzity im srdečne blahoželáme a do ďalších rokov prajeme všetko najlepšie, veľa pevného zdravia, šťastia a spokojnosti v osobnom i profesionálnom živote.

Redakčná rada

RNDr. Gabriela Monoszová, CSc.
Eva Kukulová
prof. RNDr. Lubomir Snoha, DrSc.
doc. PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.
Eva Omastová
Marta Kováčiková
Mgr. Anton Repoň, PhD.
Mgr. Elena Šramelová
Mgr. Jana Štefaňáková, PhD.
Katarína Vajsová
Jozef Mišura
Mária Longauerová
PaedDr. Božena Paugschová, PhD.
Ing. Jaroslava Šnajdarová
doc. Ing. Ján Hudec, CSc.
Alena Javorčíková
Ing. Mária Kanderová, PhD.
Peter Orban
Bc. Jana Šípková

Deň učiteľov

Priemerný učiteľ rozpráva.
Dobrý učiteľ vysvetľuje.
Výborný učiteľ ukazuje.
Najlepší učiteľ inšpiruje.

William Arthur Ward

Vážení pedagogickí pracovníci Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
milé kolegyne, kolegovia,

pri príležitosti DŇA UČITEĽOV Vám v mene celého vedenia univerzity želám veľa pedagogického optimizmu, trpezlivosti a entuziazmu do ďalšej pedagogickej práce. Prajem Vám, aby ste boli pre Vašich študentov počas ich štúdia, ale aj v ďalšom živote tými najlepšími učiteľmi, inšpirátormi.

Vladimír Hiadlovský
rektor

Médiá o UMB, marec – apríl 2015

Dátum	Periodikum	Príspevok	Obsah
17. 3.2015	Pravda	Tradičné písanie? Stačí smajlík či surfovanie v sociálnej sieti...	Rozhovor s jazykovedcom univ. prof. Vladimírom Patrášom (Filozofická fakulta UMB) o komunikácii a spôsoboch dorozumievania v ére informačných technológií.
14.3.2015	Pravda	Intímna verejná katarzia v tvorbe Emílie Rigovej	Charakteristika tvorby Emílie Rigovej pôsobiacej na Katedre výtvarnej tvorby a edukácie UMB v Banskej Bystrici. Umelkyňa sa venuje performanciám a soche ako médiu, ktoré ďalej spracúva v grafike a vo videu.
11.3.2015	BB-online	Aj tento rok môžete zažiť jedinečnú Univerzitnú noc literatúry	Propagácia podujatia Univerzitná noc literatúry 2015, ktoré sa uskutoční 15. apríla 2015 v priestoroch Filozofickej fakulty UMB, Tajovského 40.
27.2.2015	BB-online	Na Univerzite Mateja Bela sa bude hľadať Higgsov bozón	Každý rok pozývajú výskumné ústavy a univerzity celého sveta stredoškolákov na jednodňový program, aby si vyskúšali prácu na špici základného výskumu. FPV UMB, ktorá sa každoročne do projektu zapája, otvorí svoje dvere 2. marca 2015.
27.2.2015	Bystricoviny.sk	Na Univerzite Mateja Bela sa bude hľadať Higgsov bozón	Masterclasses v BB sú tento rok organizované v dňoch 25. 2. – 2. 4. 2015 a pritiahnu študentov zo 42 krajín. Dňa 2. marca svoje dvere otvorí aj Fakulta prírodných vied UMB, ktorá sa každoročne do projektu zapája.
20.2.2015	SME	Zločincov odhalí internet, pripravuje sa databáza odtlačkov podrážok	Slovenskí kriminalisti pripravujú mega databázu odtlačkov podrážok a pneumatík. Predstavili ju na medzinárodnom sympóziu forenzných vied. Na projekte spolupracujú aj odborníci z Fakulty prírodných vied UMB.
17.2.2015	Korzár	Štúdium na vysokej škole. Špecializovaná príloha denníka Korzár a denníka Új Szó	Reklamný článok Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Filozofickej fakulty UMB a Fakulty prírodných vied UMB.
29.1.2015	www.teraz.sk	Univerzita Mateja Bela chce v Poprade etablovať nový študijný program	UMB plánuje v Poprade etablovať nový študijný program, ktorý bude podľa slov rektora predmetom záujmu uchádzačov, ale hlavne žiadaný praxou, čiže technicky zameraný program s prvkami ekonomiky a manažmentu.
17.1.2015	www.nasenovinky.sk	Na slávnostnej inaugurácii nového rektora nechýbal ani predseda parlamentu Peter Pellegrini	V aule Beliana sa konala inaugurácia nového rektora banskobystrickej UMB Vladimíra Hiadlovského za účasti predsedu NR SR Petra Pellegriniho, ktorý je jej absolventom.

Ing. Marián Lihan, referát marketingovej komunikácie R UMB

FRANKOFÓNNA UNIVERZITA MATEJA BELA

Predjarný marec, tradične nesúci prívlastok „mesiac knihy“, sa stal už aj u nás „mesiacom frankofónie“. Univerzita Mateja Bela, iste bez zveličenia jedna z najfrankofónnejších vysokých škôl na Slovensku čo do počtu študijných odborov a študijných programov, ktorých súčasťou je vyučovanie francúzskeho jazyka, histórie a kultúry, alebo ktoré sa vyučujú vo francúzskom jazyku a sú zabezpečené našimi fakultami samostatne, vo vzájomnej súčinnosti alebo v spolupráci s frankofónnymi univerzitami v zahraničí, podporuje v tomto čase spolu s desiatkami ďalších kultúrnych, vzdelávacích a politických aktérov vo svete myšlienku spojenia ľudí prostredníctvom spoločného jazyka.

Francúzsky geograf Onésime Reclus prvý raz použil slovo *frankofónia* v roku 1880 na označenie krajín a osôb, ktoré používajú francúzštinu. S ideou smerujúcou k podpore tohto svetového jazyka sa najskôr stotožnili spisovatelia, potom novinári píšuci po francúzsky a napokon i politické reprezentácie krajín, v ktorých je francúzština (nielen) úradným jazykom. Ozajstný medzinárodný ohlas i politickú podporu však oživený nápad šíriť a zachovávať francúzštinu vo svete nabral až v druhej polovici 20. storočia vďaka básnikovi Léopoldovi Sédarovi Senghorovi, ktorý sa ako prvý prezident Senegalu stal aj politickým lídrom so svetovým renomé.

Dnes sa k frankofónii hlási 75 štátov sveta a 220 miliónov hovoriacich. Rozlišujeme pritom dva druhy frankofónnych krajín. Okrem tých, kde má francúzština štatút štátneho, resp. úradného jazyka, sa medzi platných členov tohto spoločenstva počítajú aj tie, kde sa francúzština vyučuje ako cudzí jazyk. Do tejto skupiny patrí aj Slovensko.

Univerzita Mateja Bela je od roku 2007 platným členom Univerzitnej agentúry frankofónie (*Agence universitaire de la Francophonie*) so sídlom v Montreale, po Medzinárodnej organizácii frankofónie (*Organisation internationale de la Francophonie*) azda najvýznamnejšej inštitúcie propagujúcej frankofónnu jazykovú a vzdelávaciu politiku. Dlho bola jedinou členskou vysokou školou tejto organizácie zo Slovenska aj z Českej republiky. V roku 2014 sa ako druhá univerzita zo Slovenska stala členom AUF Univerzita Komenského v Bratislave.

Na UMB sa vyučuje francúzština v učiteľskom aj prekladateľskom študijnom programe. V spoločných študijných programoch ponúkaných vo francúzštine sa vyučuje o finančnom riadení a európskom priestore; o ekonomike a manažmente podniku; o práve územných samospráv a kultúrnych inštitúcií a o európskych štúdiách v rámci medzinárodných vzťahov; o európskej integrácii a politike susedstva. Okrem toho na našej univerzite funguje Centrum univerzitnej úspešnosti (*Centre de réussite universitaire*) financované z prostriedkov Univerzitnej agentúry frankofónie. Na základe spoločnej vôle Veľvyslanectva Francúzskej republiky v Slovenskej republike a našej univerzity vznikol v roku 2011 Slovensko-francúzsky univerzitný inštitút (*Institut universitaire franco-slovaque*), ktorý pomáha rozvíjať kontakty medzi univerzitami, školami, kultúrno-vzdelávacou sférou a podnikateľským sektorom. Zároveň propaguje štúdium „na francúzsky spôsob“. Prezidentom tohto inštitútu je absolvent UMB, doc. PaedDr. Radovan Gura, PhD., ktorý pôsobí na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB.

Nie je možné vyrátať veľké množstvo aktivít, ktoré sa uskutočnili a uskutočňujú na Univerzite Mateja Bela alebo pod jej záštitou a majú spojitosť s frankofóniou. Uveďme iba, že v tohtoročnom mesiaci frankofónie sme 13. marca 2015 spolu s ďalšími šíriteľmi francúzskeho jazyka a kultúry z Banskej Bystrice i z nášho regiónu s veľkou radosťou oslávili 25. výročie založenia Francúzskej aliancie (*Alliance française*) v Banskej Bystrici. K etablovaniu sa a k úspešnému pôsobeniu tohto kultúrneho a vzdelávacieho centra prispeli v priebehu rokov svojou čiastkou okrem študentov francúzštiny i viacerí pedagógovia – francúzštinári z UMB. Spomedzi nich osobitne doc. PhDr. Elena Baranová, členka Katedry romanistiky Filozofickej fakulty UMB, ako jedna zo zakladateľov našej *Alliance*, PaedDr. Katarína Mrázová a PaedDr. Nicolas Guy ako jej neskorší riaditelia.

Frankofónia nás oslovuje hodnotami, ktoré nesie v sebe aj sama francúzština – jazyk kultúry, diplomacie, európskej vzdelanosti a humanistickej erudície. Tieto si chceme na našej alma mater aj naďalej zachovať a zveľaďovať.

doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD.
Rektorát UMB

Foto: Mgr. Monika Zázrivcová, PhD.
Katedra romanistiky
Filozofická fakulta UMB

XVI. SÚŤAŽNÝ FESTIVAL VYSOKOŠKOLSKÝCH A STREDOŠKOLSKÝCH SPEVÁCKYCH ZBOROV AKADEMICKÁ BANSKÁ BYSTRICA 2015

nadväzuje na dvadsaťročnú tradíciu národného festivalu vysokoškolských zborov, ktorý začal písať svoju históriu v roku 1985 a ktorý od roku 1993 má charakter medzinárodnej súťažnej prehliadky. Od roku 2011 jeho účastníkmi sú aj stredoškolské spevácke zbory. Na festivale zazneli po prvýkrát mnohé nové kompozície slovenských hudobných skladateľov A. Zemanovského, T. Salvu, Z. Mikulu, I. Hrušovského, A. Očenáša, J. Hatríka, J. Podprockého, P. Kršku, L. Borzíka, M. Krajči, J. Jartima, P. Špiláka, J. Iršaja a ďalších. Počas festivalu sa konajú rôzne semináre zaoberajúce sa teoretickými a praktickými otázkami zborového spevu, workshopy, sprievod mestom, voľba MISS ABB, spoločenské stretnutia.

XVI. ročník Akademickej Banskej Bystrice sa uskutoční v dňoch **7. – 10. mája 2015** v aule Beliana pod záštitou Ministerstva školstva SR a rektora Univerzity Mateja Bela.

Cieľom festivalu je rozvíjať lásku k národnej kultúre cez vokálne umenie, spoznávať hudbu a históriu rôznych národov, zbližovať mladých ľudí a spoločnými stretnutiami podnietiť tvorivosť a zdravé súťaženie akademických a stredoškolských speváckych zborov, rozšíriť kultúrny a hudobný rozhľad mladej inteligencie ako aj podnietiť vznik nových skladieb pre spevácke zbory.

Medzinárodná zborová súťaž je organizovaná pre A) Akademické spevácke zbory v kategóriách ženské zbory, miešané zbory, komorné zbory. B) Stredoškolské spevácke zbory v kategóriách dievčenské zbory, miešané zbory C) Vokálne zoskupenia D) Sakrálna hudba.

Povinné skladby slovenských autorov boli stanovené pre vysokoškolské zbory nasledovne:

Komorné spevácke zbory: Lukáš Borzík – Gloria, In Missa brevis
Ženské / dievčenské spevácke zbory: Juraj Jartim – Perpetuo vincit
Miešané spevácke zbory: Peter Cón – Cantemus

HARMONOGRAM FESTIVALU BOL STANOVENÝ

07. 5. 2015 – štvrtok: príchod, ubytovanie. **18.30** hod. **1. festivalový koncert** – slávnostné otvorenie ABB 2015, aula BELIANA UMB, Tajovského 40, Banská Bystrica.

08. 5. 2015 – piatok: **14.30** hod. Súťaž akademických **miešaných speváckych zborov**, **15.30** hod., Súťaž akademických **komorných speváckych zborov** a **komorných zoskupení**. **19.00** hod. **2. festivalový koncert,** aula BELIANA UMB, Tajovského 40, B. Bystrica.

09. 5. 2015 – sobota: **10.30** hod. Súťaž akademických **ženských speváckych zborov, 11.00** hod. **Súťaž sakrálnej tvorby,** aula BELIANA UMB, Tajovského 40. **15.30** hod., sprievod mestom, **promenádny koncert na Námestí SNP.** 18.30 hod. **3. festivalový koncert**, GALAKONCERT, vyhlásenie výsledkov, odovzdávanie cien, koncert víťazov, vystúpenie hosťa festivalu, voľba Miss ABB 2015, záverečný spoločný spev E. Suchoň: **Aká si mi krásna**, L. Bárta: **Gaudeamus igitur**, záver festivalu, aula BELIANA UMB, Tajovského 40, Banská Bystrica. Spoločenský večer.

10. 5. 2015 – nedeľa: Účasť speváckych zborov na **Sv. omšiach a službách Božích v Banskej Bystrici** a okolí predsedom medzinárodnej odbornej poroty je Dr. h. c. prof. Ondrej **Lenárd**, popredný dirigent z Bratislavy, prof. PhDr. Jiří **Skopal**, CSc., významná hudobno-pedagogická, zborová a dirigentská osobnosť, **Česká republika**, prof. Vesna **Šouc,** dirigentka Akadémie umení a zbormajsterka opery v Belehrade, **Srbsko**, hudobný skladateľ a dirigent Piotr **Janczak, Poľsko** a dirigent popredných slovenských zborových telies z Hudobnej fakulty Akadémie umení v Banskej Bystrici, doc. Mgr. art. Štefan **Sedlický**, ArtD., **Slovensko**. Na festivale ABB 2015 je zastúpenie piatich krajín Európy.

Prof. Milan Pazúrik, CSc.

BELIANUM Vydavateľstvo UMB v Banskej Bystrici

NOVÉ TITULY V PREDAJI
www.publikacie.umb.sk

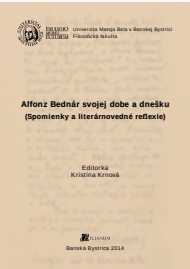

ALFONZ BEDNÁR SVOJEJ DOBE A DNEŠKU

Krnová Kristína (eds)
FF UMB

Záujem zostaviť publikáciu venovanú stému výročiu narodenia Alfonza Bednára (14. október 1914) vyplynul celkom prirodzene z presvedčenia, že kľúčová postava našich literárnych, ba širšie – kultúrnych dejín druhej polovice 20. storočia si takúto pozornosť nielenže zaslúži, ale že my, ktorí si ho v „zásveti“ neprestávame oslovovať, lebo mravné posolstvo jeho diela sa zlialo s našou vlastnou duchovnou výbavou a dôvodov na tieto „zátrochovské“ dialógy je čoraz viac, sme mu týmto povinní.

EXPLORATIONS IN AMERICAN LIFE AND CULTURE

Jana Javorčíková — Michael E. Dove

Vysokoškolská učebnica sa v desiatich kapitolách zoberá reáliami USA, zameranými na široký diapazón tém: povahu a podstatu pojmu kultúrne, respektíve americké štúdiá, topografiu a regionálne názvoslovie, proces vzniku amerického národa v historických a spoločenských súvislostiach, formujúce vplyvy na americkú angličtinu, kultúrne a lexikálne výpožičky z iných jazykov, americké inštitúcie a princípy ich fungovania (politický, právny a školský systém), ako aj vybrané témy z kultúry, umenia a spoločenského života.

JAZYKOVÉ CVIČENIA Z RUSKÉHO JAZYKA PRE 1. A 2. ROČNÍK BC. ŠTÚDIA

Martin Lizoň
FF UMB

Učebnica je určená pre študentov, ktorí začínajú štúdium ruského jazyka. Predstavuje súbor najtypickejších tém a situácií, ponúka bohatú slovnú zásobu, ktorá má slúžiť ako báza pri osvojovaní ruského jazyka. Texty rôznych žánrov a štýlov približujú ruskú rečovú etiketu, zvyky, geografiu, históriu a umenie Ruska.

TRENDY TECHNICKÉHO A ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V SÚČASNEJ ŠKOLE

Ľubomír Žáčok
FPV UMB

Vedecká monografia sa snaží poukázať na efektívne možnosti využitia multimédií, moderných učebníc, novších koncepcií vyučovania v procese technického a odborného vzdelávania. Vedecká štúdia obsahuje nielen postupy tvorby a využitia IKT, moderných učebníc, novších koncepcií vyučovania v edukačnom procese, ale aj empirickú časť, v ktorej sú uvedené výsledky z realizovaných pedagogických experimentov v praxi.

Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Tajovského 51 (pod cestou), Banská Bystrica

PRÍSPEVKY FAKÚLT

Spolupráca s Univerzitou v Remeši úspešne pokračuje...

Stretnutie L. Žgútovej, prof. Uramovej, doc. Marasovej a F. Thuriota

V dňoch 2. – 6. marca 2015 našu fakultu opätovne poctil svojím pôsobením **Dr. Ing. Fabrice Thuriot** reprezentujúci Univerzitu Reims Champagne-Ardenne vo Francúzsku.

F. Thuriot si počas pobytu pripravil dve **zaujímavé prednášky**, ktoré boli zorganizované za pomoci Katedry európskych kultúrnych štúdií Filozofickej fakulty UMB, Katedry verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja a Katedry odbornej jazykovej komunikácie Ekonomickej fakulty UMB. Prednášky boli vedené v anglickom a francúzskom jazyku na tému územnej reformy vo Francúzsku (*Les réformes territoriales en France*) a kultúrnej politiky Francúzska (*Cultural Policies in France*).

Uvedené prednášky sa uskutočnili vďaka dlhoročnej aktívnej spolupráci medzi Katedrou verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja, Katedrou odbornej jazykovej komunikácie a Katedrou ekonómie Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici s Výskumným centrom územnej decentralizácie a Fakultou práva a politických vied Univerzity Champagne-Ardenne v Remeši.

Zásluhou udržiavania profesionálnych a priateľských vzťahov zúčastnených strán Ekonomická fakulta UMB ponúka od akademického roka 2012/2013 možnosť jej študentom získať **dvojitý diplom na 2. stupni (inžinierskeho) vysokoškolského štúdia v akreditovanom študijnom programe Ekonomika a správa území (ESÚ)** podporovaného projektom Podpora výučby študijných programov v cudzích jazykoch (OP Vzdelávanie, ITMS 26110230025). Najmä zásluhou p. Thuriota budú v najbližších dňoch dvom študentkám Ekonomickej fakulty UMB, **Silvii Kyseľovej a Daniele Danišovej,** odovzdané **diplomy Univerzity v Remeši**. Obidve študentky úspešne ukončili spoločne zabezpečovaný študijný program Ekonomika a správa území. V akademickom roku 2014/2015 čakajú dvojjazyčné

Prednáška F. Thuriota na FF UMB

záverečné štátne skúšky v tomto programe Irenu Chvátalovú. Novou ašpirantkou na štúdium vo Francúzsku je študentka externej formy Lenka Žgutová. Využila príležitosť a spolu s prof. Ing. Máriou Uramovou, PhD. a doc. Ing. Janou Marasovou, PhD. sa zúčastnila seminára a následného osobného stretnutia a konzultácií s Dr. Ing. Fabricom Thuriotom.

Prvou úspešnou absolventkou EF UMB so spoločným diplomom z programu Ekonomika a správa území v spolupráci s Univerzitou v Remeši sa v roku 2013 stala **Ing. Martina Červená**, ktorá povedala: *„Výhodou tohto nového projektu je, že presne vyhovuje požiadavkám nášho odboru (Ekonomika a správa území) a osnovy predmetov na Slovensku a vo Francúzsku sa zhodujú. Po návrate z mobility tak nebude potrebné dorábať si skúšky, ako to často býva pri iných druhoch študijných pobytov. Po mojich dvoch semestroch strávených v zahraničí môžem konštatovať len to, že takéto programy odporúčam všetkým študentom. Podľa môjho názoru je to obrovská životná skúsenosť.“*

A čo si o projekte myslí **Dr. Ing. Fabrice Thuriot**?

„Dvojitý diplom je skutočná príležitosť na získanie dodatočného školenia v oblasti verejných politík a územného rozvoja v Remeši, v meste s približne 200 000 obyvateľmi a 20 000 študentmi. Partnerstvo medzi našimi dvoma fakultami je založené na každoročných výmenných pobytoch, a taktiež na výskumných projektoch. Študenti určite ocenia skvelé vzťahy medzi našimi univerzitami.“

Ak Vás možnosť štúdia v zahraničí a získanie dvojitého diplomu oslovili, neváhajte nás osloviť osobne alebo e-mailom!

Ing. Katarína Petríková, PhD.
Ing. Andrea Miškovičová
Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja EF UMB
Foto: prof. Ing. Mária Uramová, PhD., Ing. Katarína Petríková, PhD.

NEPLATENÁ PRÁCA MÁ SVOJU HODNOTU

Výskumu neplatenej práce na Slovensku sa venuje už niekoľko rokov multidisciplinárny vedecký tím pracovníkov Ekonomickej fakulty UMB pod vedením prof. Ing. Márie Uramovej, PhD., zložený z ekonómov, sociológov, odborníkov na etiku, regionálny rozvoj, samozrejme štatistiku a kvantitatívne spracovanie údajov. Súčasný vedecký projekt **„Neplatená práca ako potenciálny zdroj sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti a determinant individuálneho blahobytu“** podporený vedeckou grantovou agentúrou (VEGA č. 1/0935/13) stavia na výsledkoch predchádzajúceho projektu VEGA 1/1141/11 „Trh práce v kontexte špecifík neplatenej práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku“, ktorý sa ukončí **v roku 2016**. Primárny výskum prostredníctvom dopytovania domácností sa uskutočňuje s pomocou študentov Ekonomickej fakulty UMB, ktorí sa týmto spôsobom spolupodieľajú na výskumných úlohách fakulty.

Čo je neplatená práca a prečo chceme zistiť, akú hodnotu predstavuje?

Za neplatenú prácu vo všeobecnosti považujeme široký okruh činností mimo trhu práce, ktoré nie sú finančne odmeňované. Z pohľadu ekonómie je ľudská práca ekonomickým zdrojom, t. j. aj práca v domácnosti, starostlivosť o dieťa a iné závislé osoby, práca v dobrovoľných organizáciách a pod. sú činnosti, ktoré uspokojujú naše potreby a predstavujú istú hodnotu. Iba malá časť činností mimo trhu práce sa započítava do celkového hrubého domáceho produktu (HDP) prostredníctvom národných účtov, preto ak chceme určiť objem neplatenej práce v ekonomike, musíme využiť iné štatistické zisťovania – v niektorých krajinách sa napríklad vykonáva zisťovanie využitia času (Time Use Survey), prípadne sa potrebné údaje získavajú zo sčítania obyvateľov alebo sociologických prieskumov, ktoré poskytujú iba čiastkové informácie o neplatenej práci. Na Slovensku zatiaľ podobné zisťovania neprebehli a potrebné údaje neboli k dispozícii, preto jednou z najdôležitejších úloh vedeckého tímu bolo získať údaje o **rozsahu a štruktúre** neplatenej práce na Slovensku priamo od jednotlivcov a domácností a urobiť kvalifikovaný odhad jej podielu na hrubom domácom produkte Slovenska.

Získané údaje o neplatenej práci na Slovensku je možné využiť v rôznych oblastiach. Jednak je tu potenciál pre vznik nových pracovných príležitostí pri poskytovaní služieb, ktoré by mohli nahradiť neplatenú prácu. Ak odhadneme, akým prácam ľudia venujú najviac času a bolo by pre nich výhodné si ich radšej zaplatiť, odhaľujeme tým biele miesta na trhu. Ďalším významným aspektom neplatenej práce je jej sociálny a kultúrny kontext. Je zaujímavé sledovať, že v niektorých charakteristikách, napríklad v podiele neplatenej práce u mužov a žien, platia podobné vzorce v mnohých krajinách. Vo všeobecnosti venujú neplatenej práci viac času ženy (zatiaľ čo muži trávia viac času v platenej práci). Výskum ukázal, že na Slovensku trávia muži vykonávaním neplatenej práce 20,14 hodín týždenne, zatiaľ čo ženy až 30,64 hodín. Na základe zistených údajov môžeme konštatovať, že ženy sú zaťažené dvojitým bremenom – okrem svojej práce aj neplatenou prácou, ktorej hodnota nie je spoločensky docenená, čo by sa malo zohľadniť vo verejných politikách vo vzťahu k rodine a profesijnom uplatnení žien.

Ďalšou formou neplatenej práce je dobrovoľnícka činnosť, ktorej, naopak, venujú muži na Slovensku približne dvakrát viac času ako ženy (0,5 hodiny týždenne u mužov oproti 0,21 h týždenne u žien). Celkovo ľudia na Slovensku venujú dobrovoľníckej činnosti menej času v porovnaní s niektorými vyspelými ekonomikami (škandinávske krajiny, Rakúsko, Nemecko), avšak viac v porovnaní s niektorými postsocialistickými krajinami. Dôvody sú rôzne – od ekonomických a sociálnych až po kultúrne. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že aj keď Slovensko na základe našich výskumov len mierne prekračuje priemer krajín OECD v objeme neplatenej práce, v štruktúre neplatenej práce – napríklad v podiele domácich prác a dobrovoľníctva – sú rozdiely vyššie.

V súčasnosti pripravujeme ďalšiu etapu primárneho výskumu v domácnostiach Slovenska, aby sme mohli niektoré údaje overiť, prípadne porovnať v čase a zároveň doplniť o ďalšie. Výsledky doterajšieho výskumu boli publikované na Slovensku aj v zahraničí, a radi ich poskytneme našim kolegom, ktorí by ich chceli použiť vo svojom vlastnom výskume alebo výučbe, a zároveň oceníme ich spätnú väzbu na našu prácu a nové podnety.

Mgr. Ľuba Kubišová
Katedra odbornej jazykovej komunikácie
Ekonomická fakulta UMB
Autor fotografií: Mgr. Ľuba Kubišová
1, 2 – Z pracovného stretnutia projektového tímu

POZNATKY Z COPUOS

V februári 2015 som ako študent doktorandského štúdia na Ekonomickej fakulte UMB a držiteľ ocenenia za najlepšiu prácu v diskusnom paneli počas Regionálnej akadémie OSN 2014/2015 na pozvanie UNOOSA sa zúčastnil vo Viedni ako pozorovateľ zasadania STSC COPUOS.

V úvodnom odseku som použil mnoho značiek, ktoré sa môžu zdať nezrozumiteľné. Ale prvé pri kontakte s OSN každého prekvapí, resp. prvé, čo sa musí naučiť, je práve ohromné množstvo značiek a skratiek, ktoré sú súčasťou bežného života. Názvy programov, projektov, organizácií, agentúr, predmetov a postupov sa počas rokovacieho dňa používajú jedine v tejto skrátenej podobe.

COPUOS označuje *Committee for Peaceful Uses of Outer Space*, teda *Komisiu pre mierové využívanie vesmíru*, ktorá bola založená v roku 1958 ako reakcia medzinárodného spoločenstva na vypustenie prvej umelej družice Zeme – sovietskeho Sputnika 1. Krajiny si uvedomili, že sa pred nimi otvorila

Návštevníci si prezerajú jeden z interaktívnych informačných pultov o globálnom satelitnom navigačnom systéme Galileo, ktorý v rámci prezentačnej akcie pripravila Európska vesmírna agentúra.

nová dimenzia, nové pole pôsobnosti, priestor na politickú, militaristickú či ekonomickú expanziu. Zároveň si tiež uvedomovali potrebu medzinárodnej koordinácie aktivít v tomto novom priestore a nastavenie a akceptovanie spoločných pravidiel správania sa. Komisia má v súčasnosti 77 členských štátov, vrátane Slovenska, a dve podkomisie – právnu a vedecko-technickú. A práve na zasadaní *Vedecko-technickej podkomisie* (*Scientific and Technical Subcommittee*, STSC) som sa zúčastnil. Na podporu COPUOS bola založená *Kancelária OSN pre vesmírne záležitosti* (*United Nations Office for Outer Space Affairs*, UNOOSA), ktorá spočiatku slúžila iba ako sekretariát *Komisie*. Postupom času, ako rástol význam vesmírnych aktivít, rozrastali sa aj aktivity *Kancelárie* a dnes už zastrešuje mnohé ďalšie programy. Okrem plnenia úloh pri organizovaní zasadaní *Komisie* poskytuje zázemie napríklad aj *Programu na využívanie vesmíru* (*Programme on Space Applications*), alebo platforme SPIDER (*Space-based Information for Disaster Management and Emergency Response*), ktorá využíva informácie z vesmíru pri odstraňovaní katastrof a pri núdzových zásahoch.

Simonetta Di Pippo, riaditeľka UNOOSA, spolu so zástupcami indickej delegácie pri odovzdávaní modelu indického satelitu Mars Orbiter Mission na výstavné účely.

Skúsenosť z účasti na STSC mi pomohla pochopiť fungovanie mechanizmu OSN, získať množstvo kontaktov a nazbierať nové vedomosti v oblasti vesmírnej problematiky. Ide o progresívne odvetvie s vysokým ročným obratom. Len samotný segment vypúšťania satelitov na obežnú dráhu predstavuje ročne objem štyroch miliárd dolárov.

Prezentácie delegácií členských štátov COPUOS dopĺňali aj stanoviská združení, neziskových organizácií, medzinárodných agentúr a spoločenstiev ako Európska únia, Medzinárodná telekomunikačná únia, Secure World Foundation, Space Generation Advisory Council, European Space Policy Institute a iné. Ich prezentácie ma zaujali aj z dôvodu, že prepojili problematiku financií a vesmírneho prieskumu a komerčného využívania vesmírnych zdrojov, najmä satelitných dát (počasie, satelitné fotografie, diaľkový prieskum Zeme a iné). Vesmírny priemysel podobne ako každé odvetvie je závislý od dostatku finančných zdrojov – verejných alebo súkromných. Prieskumy však jednoznačne ukazujú, že investície do najprogresívnejšieho a technologicky najvyspelejšieho odvetvia sa do ekonomiky niekoľkonásobne vrátia, či už v podobe pracovných miest, ekonomického rastu, alebo rastu technologickej a tak často aj životnej úrovne celej spoločnosti.

Ing. Marek Krištof, interný doktorand
Katedra financií a účtovníctva
Ekonomická fakulta UMB
Autor fotografií: Marek Krištof

Autor článku v rokovacej sále OSN v priestore vyhradenom pre slovenskú delegáciu.

SVET JE OBROVSKÝ PRIESTOR, ALE NIEKTORÉ VECI NÁS SPÁJAJÚ – JEDNOU Z NICH JE PRÍRODA

Dňa 25. februára 2015 navštívil Univerzitu Mateja Bela Gregg Losinski, ktorý pracuje v americkom štáte Idaho na oddelení rybárstva a poľovnej zveri. Viac ako 20 rokov sa venuje vzdelávaniu v oblasti ochrany živočíchov. Zároveň je poradcom Slovak Wildlife Society a jeho predkovia pochádzajú z oblasti Vysokých Tatier, preto Slovensko navštívil už viackrát.

Študentom biológie a anglického jazyka ponúkol zaujímavú prezentáciu aj s didaktickou ukážkou hry pre deti, ktorej zmyslom bolo názorne ukázať, ako habitat a limitujúce faktory prostredia ovplyvňujú populáciu voľne žijúcej zveri. V následnej prezentácii v rámci ekologického popoludnia Katedry biológie a ekológie Fakulty prírodných vied UMB hovoril o severoamerickom modeli manažmentu voľne žijúcej zveri.

Gregg sa už dlhodobo venuje aj takým kontroverzným témam, ako je koexistencia veľkých šeliem a človeka, napr. pomáha v riešení situácie s kontajnerovými medveďmi v oblasti Tatier. Ako zdôrazňuje, hoci hovoríme iným jazykom, naše potreby, problémy a aj ich riešenia môžu byť veľmi podobné. Aj preto je dôležité prihliadať nielen na biológiu druhu, ale aj akceptovanie spoločnosťou, ktoré silne ovplyvňuje práve vzdelávanie, interpretácia a výchova.

Ing. Juraj Švajda, PhD.
Fakulta prírodných vied UMB

Foto: autor

ROK 2015 – MEDZINÁRODNÝ ROK PÔDY

Na 68. Valnom zhromaždení OSN bola prijatá rezolúcia, ktorou je rok 2015 vyhlásený za *Medzinárodný rok pôdy* a 5. december je každoročne Svetovým dňom pôdy (uznesenie Valného zhromaždenia OSN (A/RES/68/232). Nestalo sa tak náhodou, pretože pôdy na našej planéte neustále hrozivo ubúda. Značný úbytok zaznamenávame aj na Slovensku, a to v priemere 8 ha denne. Ak má takýto trend pokračovať, o 800 – 1000 rokov prídeme o všetku pôdu a potom už nebude čo chrániť. Preto najmä tento rok využívame na zvýšenie povedomia o pôde a hlavne uvedomenie si faktu, že pôda je neobnoviteľný prírodný zdroj. Samozrejme nestačí len povedomie, je potrebné mať aj účinnú pôdnu legislatívu na zvýšenie ochrany pôdy a správneho využívania pôd. Často nepriaznivé zásahy človeka do pôdy (zábery najkvalitnejších pôd, pustnutie pôd, ktoré sa pôvodne poľnohospodársky využívali, pestovanie monokultúr, nedostatok kvalitných organických hnojív

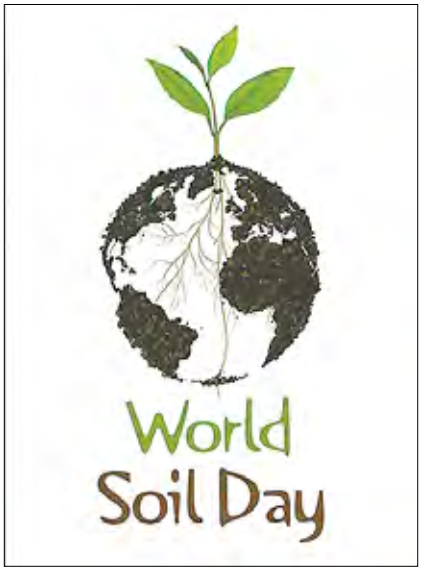

a pod.) sú ešte umocňované postupujúcou klimatickou zmenou. Podľa dlhodobých scenárov sa predpokladá oteplenie klímy do konca 21. storočia priemerne o 3,5 – 4,5 C. To znamená postupné otepľovanie pôdy a atmosféry, vyššiu kondenzáciu vodných pár a väčší úhrn zrážok. Tieto zrážky budú nerovnomerne rozložené, čiže obdobia záplav sa budú striedať s obdobiami sucha. Vplyvom zvýšenia intenzívnych často prívalových zrážok môže dochádzať k akcelerácii erózie pôdy. S tým súvisí aj problém kompakcie, ako aj úbytku pôdnej organickej hmoty. V teplejších oblastiach sa bude zvyšovať výpar pôd, kde pri vysokej mineralizácii podzemných vôd a ich hladín môže dochádzať k postupnému rozširovaniu zasolených pôd.

Na základe doterajších poznatkov z monitorovania pôd Slovenska, ktorý sa u nás permanentne realizuje od

roku 1993, zisťujeme zhoršovanie najmä fyzikálnej degradácie, hlavne kompakcie a erózie pôd. V súčasnosti evidujeme takmer 700 tis. ha zhutnených pôd a takmer 950 tis. ha poľnohospodárskych pôd ohrozených potenciálnou vodnou eróziou. Pôdy, ktoré boli v minulosti kontaminované, sú kontaminované aj v súčasnosti (do 20 tis. ha), zasolených pôd evidujeme celkovo do 3 tis. ha. Pozorujeme tiež mierny úbytok pôdnej organickej hmoty, i keď na niektorých pôdach zisťujeme v ostatnom období jej stagnáciu. Bol zistený úbytok prístupných živín, najmä fosforu a draslíka, ktorý predstavuje od roku 1993 priemerne 10 – 30 %.

Ide o varovné signály, aby sme pôdu zodpovedne chránili v snahe zabezpečiť jej udržateľný stav aj pre budúce generácie, pričom bude potrebné dávať dôraz aj na tvorbu a aktualizáciu pôdnej legislatívy.

Pre verejnosť sú publikované priestorové a atribútové údaje monitoringu ČMS-Pôda dostupné cez enviroportal na stránke ISEZ (http://envirozataze.enviroportal.sk/, http://envirozataze.enviroportal.sk/Mapa/ alebo cez sieťové služby).

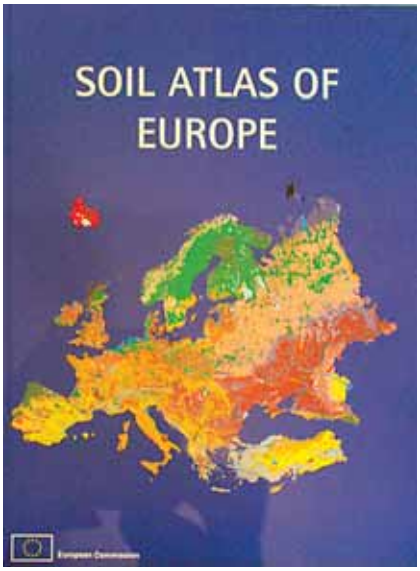

K postupnej implementácii národných informačných monitorovacích systémov dochádza aj v rámci riešenia medzinárodných, najmä európskych projektov s participáciou členských krajín EÚ. V súčasnosti prebieha intenzívna spolupráca s JRC (Joint Research Centre) v Ispre (Tal.) vo vzťahu k pôde a tvorbe relevantných výstupov v rámci EÚ. Okrem toku informácií v rámci rezortov Ministerstva pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja SR a Ministerstva životného prostredia SR, informácie po vstupe SR do spoločenstva EÚ získavajú nadnárodný charakter s potrebou ich postupnej kompatibility. Predovšetkým je to reporting informácií monitoringu životného prostredia SR vo vzťahu k EEA (Európska environmentálna agentúra) so sídlom v Kodani (Dánsko).

Monitoring životného prostredia, a teda aj pôd sa tak stáva prostriedkom pre riadenie ochrany pôdy a využívania krajiny v celoeurópskom priestore.

V januári a februári 2015 sme v súvislosti s Medzinárodným rokom pôdy a s rozširovaním povedomia o pôde uskutočnili v knižnici Fakulty prírodných vied UMB výstavu o pôde s pestrou kolekciou publikácií o pôde, pôdnych máp a pôdnych monolitov (pôdnych profilov), kde mali možnosť študenti a pracovníci UMB oboznámiť sa s významom pôdy v životnom prostredí, ako aj s doteraz dosiahnutými výsledkami výskumu pôd.

prof. Ing. Jozef Kobza, CSc.
Katedra geografie a geológie
Fakulta prírodných vied UMB

MAJSTROVSKÉ TRIEDY Z ČASTICOVEJ FYZIKY

Každý rok v marci vítame na Katedre fyziky Fakulty prírodných vied UMB stredoškolákov, ktorí sa chcú niečo dozvedieť o časticovej fyzike, práci v CERN-e, prípadne o nových výsledkoch v tejto oblasti. Tento rok sa *Majstrovské triedy z časticovej fyziky* konali už jedenástykrát na medzinárodnej úrovni a naša univerzita je medzi tými, ktorí sa zapájajú od začiatku a každoročne. Slovensko je v tomto smere ukážkové, pretože vďaka nadšeniu organizátorov je medzi 160 svetovými inštitúciami, kde sa tento rok usporiadali Majstrovské triedy, aj šesť slovenských a v prepočte na počet obyvateľov sme medzi najlepšími. Po Banskej Bystrici, kde sme Majstrovské triedy usporiadali 2. marca 2015, sa podujatie konalo aj v Žiline, Košiciach, Prešove, Trenčíne a Bratislave. V Trenčíne sme pomáhali s odborným zabezpečením.

Naša študentka Zuzka Smutná v roli konzultantky pomáha s analýzou dát.

Program majstrovských tried má podobnú štruktúru, nech už prebiehajú kdekoľvek na svete. Vychádza z ich poslania: priblížiť mladým ľuďom prácu časticových fyzikov. Preto hlavným bodom programu je analýza dát. Tie sú síce trocha „predvarené“, aby za dve hodiny študenti dospeli k rozumným výsledkom, ale inak sú to autentické dáta pochádzajúce z experimentov v CERN-e. Dáta na praktické cvičenie poskytujú už všetky štyri veľké experimenty na urýchľovači LHC v CERN-e. Vybrali sme úlohu z experimentu ATLAS. Rekonštruovali sme kalibračné bozóny Z^0, mezóny J/ψ a Y pomocou merania invariantnej hmotnosti páru leptónov, na ktorý sa tieto častice rozpadli. Z rozpadov na štyri leptóny alebo dva fotóny sme rekonštruovali aj kandidátov na

Účastník Majstrovských tried pracuje na analýze dát.

Naše výsledky sú prezentované počas videokonferencie.

Higgsov bozón. Ak má čitateľ pocit, že mu text pripomína štýl odbornej publikácie, tak je to trošku pravda. Zámerom bolo ukázať, s akou úlohou si účastníci za pomoci našich konzultantov úspešne poradili.

Na takúto úlohu sa samozrejme treba pripraviť. Preto sa dopoludnia konali prednášky o teórii častíc ako aj o experimentálnych metódach, ktoré sa v tejto oblasti využívajú. Program nám umožnil predstaviť v krátkom príspevku aj výskum jadrovej hmoty v extrémnych podmienkach, ktorému sa venujeme na našej katedre.

Záver programu vždy zdôrazňuje medzinárodný charakter výskumu. Naši účastníci mali možnosť video konferenčného spojenia s kolegami v Barcelone, Neapoli a Bialsko Bialej, ktoré bolo moderované dvojicou fyzikov z CERN-u. Užitočnosť medzinárodnej spolupráce vo vede bola ilustrovaná tak, že všetky inštitúcie pracovali na rovnakej analýze, ale s inými dátovými sadami. Preto spojením výsledkov zo všetkých štyroch pracovísk sme spoločne získali štatisticky signifikantnejšie výsledky. Študenti mohli klásť vedcom v CERN-e otázky, ktoré ich zaujímali.

Napriek jedenástemu opakovaniu boli tohtoročné Majstrovské triedy pre nás v niečom nové. Vďaka pomoci Gymnázia Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici sme mali k dispozícii viac miest v počítačových učebniach na praktické cvičenie a mohli sme privítať až 100 účastníkov. To je dvojnásobok oproti minulým rokom. Chvíľami som mal aj obavu, ako to zvládneme, pretože k praktickému cvičeniu treba aj istý počet konzultantov, ktorí účastníkom v prípade problémov pomáhajú. Naši konzultanti si však svojím nasadením s tým poradili.

Dobrý pocit mám z toho, že sa podarilo znova sprostredkovať naše nadšenie z časticovej fyziky. Zásluhu na tom má tím ľudí, ktorý sa o to pričinil (v abecednom poradí): Erik Bayerl, Majka Beniaková, Zuzka Fecková, Darinka Frindtová, Jaro Chovan, Michal Kiaba, Evgeni Kolomeitsev, Peter Korman, Zuzka Smutná, Kubo Šalko a Julo Vanko. Za finančnú podporu ďakujeme agentúre KEGA (022ŽU-4/2013) a MŠVVaŠ (projekt TEPOC).

Boris Tomášik
Katedra fyziky
Fakulta prírodných vied UMB
Foto: František Strýček

LESY A KLIMATICKÁ ZMENA

Takmer 30 študentov a pedagógov vrátane doktorandov katedier biológie a ekológie, geografie a geológie a životného prostredia sa dňa 17. marca 2015 zúčastnili zaujímavej prednášky na tému *Lesy a klimatická zmena*. Hosťom mimoriadneho ekologického popoludnia na Katedre biológie a ekológie Fakulty prírodných vied UMB bol Dr. Andrew Gillespie z americkej agentúry pre ochranu životného prostredia EPA. Andrew sa v prezentácii venoval prierezovej a pre posledné obdobie mimoriadne aktuálnej téme aj pre Slovensko. V prezentácii a následnej diskusii objasnil problematiku klimatickej zmeny a jej súvislosť s lesnými ekosystémami, aké zmeny a vplyvy bude mať na lesy a napokon aké sú možné spôsoby minimalizácie dopadu týchto zmien na lesné ekosystémy.

Ing. Juraj Švajda, PhD.
Fakulta prírodných vied UMB
Foto: autor

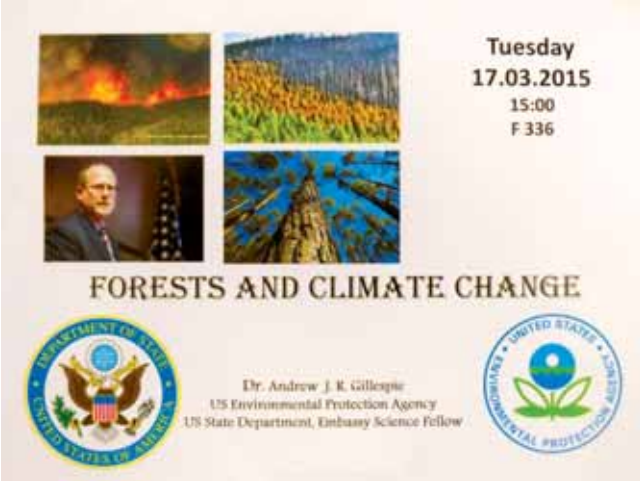

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA GEOMORFOLÓGOV V PLZNI

V dňoch 10. – 13. marca 2015 sa na Západočeskej univerzite v Plzni (ZčU, Česká republika) uskutočnila 15. medzinárodná konferencia Českej asociácie geomorfológov (ČAG). Tento rok sa vedecké podujatie konalo v európskom hlavnom meste kultúry – Plzni, v historických priestoroch tunajšieho pivovaru. Stretnutie odborníkov z oblasti geomorfológie a príbuzných vedných odborov a disciplín bolo zamerané na úlohu terénneho výskumu v geomorfológii. Konferencie sa zúčastnilo vyše 60 zástupcov z univerzít a vedeckých inštitúcií šiestich krajín (Česko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko, Veľká Británia, Rumunsko). Našu univerzitu zastupovali príspevky z Fakulty prírodných vied (Dr. Alžbeta Medveďová) a Celoživotného vzdelávania UMB (Dr. Roberta Prokešová). Abstrakty príspevkov z pozvaných prednášok i posterových prezentácií sú prístupné na web-stránkach ZčU v Plzni, resp. ČAG (http://og.zcu.cz/dokumenty/sbornik_cag_2015.pdf; alebo http://og.zcu.cz/dokumenty/sbornik_cag_extended.pdf).

Mimoriadne vydarené podujatie umožnilo výmenu skúseností v oblasti vedeckého výskumu, dohovory o pripravovaných spoločných projektoch a mobilitách. V závere konferencie sa vedci zúčastnili odbornej exkurzie na svetoznámych lokalitách českého Barrandiénu (kambrium – Rejkovice a devón – Koněprusy, návršie Zlatý kůň). Odborne fundovaný výklad na exkurzných lokalitách viedol doc. Michal Mergl (Západočeská univerzita v Plzni).

Za priateľskú atmosféru a hladký priebeh rokovaní patrí poďakovanie organizačnému výboru (Centrum biológie, geovied a environmentálneho vzdelávania ZčU; Pedagogická fakulta ZčU) a za odborne vysokú úroveň konferencie všetkým zúčastneným.

Mgr. Alžbeta Medveďová, PhD.
Katedra geografie a geológie
Fakulta prírodných vied UMB

ENVIRONMENTÁLNA BEZPEČNOSŤ

Ponuka vedeckovýskumnej činnosti Fakulty prírodných vied UMB pre prípravu projektov vedy a výskumu v spolupráci s Prezídiom HaZZ Ministerstva vnútra SR a budovaním Národného výskumno-inovačného centra v Lešti

Dňa 17. marca 2015 sa uskutočnilo pracovné stretnutie prezidenta Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky (HaZZ SR) gen. JUDr. Alexandra Nejedlého s predstaviteľmi univerzít zaoberajúcich sa problematikou bezpečnosti „safety and security“.

Medzi pozvané pracoviská, ktorými boli Materiálovo-technologická fakulta STU Bratislava so sídlom v Trnave, Akadémia policajného zboru v Bratislave, Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, Drevárska fakulta Technickej univerzity vo Zvolene,

Otvorenie pracovného stretnutia prezidentom HaZZ gen. JUDr. Alexandrom Nejedlým.

Prehliadka areálu výcvikového centra Lešť

Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach a TU v Košiciach, bola pozvaná aj Fakulta prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, ktorá zásluhou budovania nových študijných programov a vedecko-technického vybavenia vstupuje do spoločensky aktuálnych výskumných aktivít zahrňujúcich bezpečnosť.

Stretnutie otvoril prezident HaZZ gen. JUDr. Alexander Nejedlý (obr. 1), ktorý po prezentovaní vedeckovýskumných zámerov, spojených najmä s výcvikom príslušníkov HaZZ, vyzval zúčastnených, aby prezentovali ponuku vedeckej činnosti, ktorou by prispeli k rozvoju budovania spoločných výskumných aktivít uvedeného centra Lešť.

V rámci prezentácií, všetkých zúčastnených pracovísk, sme sa oboznámili s výskumnými aktivitami univerzitných partnerov a zapojili do vedeckých partnerstiev nielen s HaZZ, ale aj s ostatnými akademickými pracoviskami. Záverom prezident zhodnotil situáciu ako veľmi pozitívnu, spoluprácu vidí reálne. Zvlášť bol zaujatý ponukou našej fakulty, ktorá prezentovala časť fakultného výskumu zameranú na oblasť Environmentálna bezpečnosť (riešenie prírodných a technologických mimoriadnych udalostí z hľadiska vzniku závažných priemyselných havárií, Bezpečnosť a efektivita zásahových činností, Protipožiarna bezpečnosť, simulačné bezpečnostné technológie) a oblasť Forénzna chémia. Z diskusie vyplynula možnosť spolupráce v environmentálnej chémii a aplikovanej informatike, kde účastníci ocenili možnosť aplikácie 3D skeneru a strediska High Performance Computing Center – HPCC UMB (gridy). V rámci environmentálnej bezpečnosti Fakulta prírodných vied UMB ponúkla realizáciu výskumu v oblastiach:

- monitorovanie zložiek životného prostredia (vody, pôdy a vzduchu) v rámci environmentu a pracovného prostredia ako v bežnom prevádzkovom režime tak počas a aj po mimoriadnej udalosti (požiar, ekologická havária, katastrofa, napr. povodeň),
- ochrana environmentu s možnosťou a spôsobilosťou (organizačne a technicky) vykonávať analýzy zložiek životného prostredia (vody, pôdy a vzduchu) počas a po mimoriadnej situácii (požiar, ekologická havária, katastrofa, napr. povodeň), nasadenie rýchlych metód analýzy tuhých a kvapalných látok a ovzdušia, navrhovať spôsoby zachytenia, sanácie, eliminácie dôsledkov mimoriadnej udalosti, v prípade navrhnúť spôsob dekontaminácie a realizáciu remediácie (napr. chemoremediácia a fytoremediácia) pôdy alebo vody,
- komplexné posudzovanie rizík v prírodnom a pracovnom prostredí.

V spoločnosti sa do popredia dostáva výskum a inovácie bezpečnosti a efektivity zásahových činností vďaka prítomnosti rizika vzniku mimoriadnych udalostí s negatívnymi dopadmi na životné prostredie. Fakulta prírodných vied disponuje experimentálnou technikou pre testovanie fyzickej záťaže príslušníkov, tepelnej záťaže, sledovanie množstva uvoľneného tepla pri výkone činnosti záchranára rádiometrami, svietivosť a viditeľnosť príslušníkov záchranných služieb prostredníctvom jasometrov, výskumom kvality zásahových odevov a sledovanie opotrebovanosti na chemické látky, výskumom chemických látok (s hodnotením rizík chemických látok) používaných na likvidáciu požiarov a elimináciu priemyselných havárií, sledovanie v ovzduší koncentrácie počtu a rozmerov ultrajemných častíc (od 2 nm do 0,1 μm), hmotnostnej koncentrácie, chemického a mineralogického zloženia $PM_{2,5}$ a PM_{10} a ich resuspenzie po požiaroch a priemyselných haváriách, prieskum kontaminácie pôdy a podložia po uvedených udalostiach, sledovanie plošných a fugitívnych emisií plynných znečisťujúcich látok z areálov po uvedených udalostiach.

Záverom pracovného stretnutia bola praktická ukážka detekčných zariadení pre záchranné služby a prehliadka budovaného centra v Lešti (obr. 2) s konkrétnymi polygónmi (obr. 3) a diskusiou o ďalšom ich rozvoji s akademickými pracoviskami.

Príprava modelovej situácie: dopravná nehoda v tuneli

doc. RNDr. Iveta Marková, PhD.
Katedra životného prostredia
Fakulta prírodných vied UMB

por. Ing. Andrea Majlingová, PhD.
Prezídium Hasičského
a záchranného zboru MV SR

Foto: doc. RNDr. Iveta Marková, PhD.

MEDZINÁRODNÝ WORKSHOP *AKTUÁLNE OTÁZKY FYTOREMEDIÁCIE S PRODUKCIOU BIOMASY*

Dňa 12. januára 2015 sa na Katedre životného prostredia Fakulty prírodných vied UMB konal medzinárodný workshop *Aktuálne otázky fytoremediácie s* produkciou *biomasy*. Workshop bol súčasťou plánovaných aktivít v rámci kreovania medzinárodného grantu NATO SPS Planning Grant # 984687 „New Phytotechnology for Cleaning Contaminated Military Sites" (Nové technológie fytoremediácie kontaminovaných vojenských lokalít). Cieľom workshopu bola diskusia o aktuálnom výskume do projektu zapojených inštitúcií a diskusia o ďalších možnostiach v návrhu NATO SPS Planning Grant #984687 v nasledujúcich témach:

– Zvýšenie bezpečnosti bývalých vojenských priestorov.
– Alternatíve palivá pre armádu.
– Hodnotenie politických kompetencií/zásluh, vytvorených partnerstiev a aktivít návrhu.

Prof. Valentína Pidlisnyuk z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, SR uvádza skype výstup Dr. Josefa Troegla z Univerzity Jana E. Purkyně v Ústí nad Labem z Českej republiky

V komornom prostredí zasadačky Katedry životného prostredia FPV UMB sa zišlo 20 účastníkov zo zainteresovaných organizácií SR a členovia medzinárodného tímu návrhu NATO SPS Planning Grant # 984687., ktorí prezentovali výskumný podiel ich organizácie v projekte. V rámci prezentovaného návrhu direktorom projektu z krajiny NATO je prof. Larry Erickson z Kansas State University v Kansase (USA) a z partnerskej krajiny je Dr. Tetyana Štefanovská z National University of Life and Environment Kijev (Ukrajina), Co-direktorom je prof. Valentina Pidlisnyuk, DrSc. z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (Slovenská republika), prof. Lawrence Davis z Kansas State University v Kansase (USA) a prof. RNDr. Peter Andráš, CSc. ako projektový poradca. Súčasťou projektu je realizácia výskumu prítomných mladých vedcov zo slovenskej republiky RNDr. Janky Jaďuďovej, PhD., Bc. Janky Pokrievkovej a Mgr. Ksenii Bystrevskej.

Prof. Valentína Pidlisnyuk prezentovala hlavné ciele návrhu projektu, súčasný stav výskumu, možnosti aplikácie a hodnotenia. Vstup UMB je viac ako aktuálny, keďže práve v blízkosti Banskej Bystrice sa už viac ako polstoročie prevádzkuje vojenské letisko s príslušenstvom a ponúka projektu výskumnú vojenskú lokalitu.

Prof. Lawrence Davis z Kansas State University v Kansase vysvetlil aspekty aplikácie energetických rastlín II. generácie pre účely fytoremediácie kontaminovaného prostredia.

Dr. Tetyana Štefanovská z National University of Life and Environment Kijev prezentovala začiatky realizovaného výskumu, prvé výsledky pestovania energetických kultúr II generácie na vybranom území s ich vplyvom na evironmentálnu bezpečnosť sledovanej lokality.

Worshop bol realizovaný prostredníctvom systému skype prednáškou Dr. Josefa Troegla z Univerzity Jana E. Purkyně v Ústí nad Labem (Česká republika), ohľadom existencie kontaminovaných vojenských lokalít na území Čiech a Moravy.

Súčasťou worshopu boli aj slovenské organizácie nazývané „konečný užívateľ". Ako zástupca zo Slovenskej agentúry životného prostredia sa workshopu zúčastnila Mrg. Katarína Paluchová a Mrg. Magdaléna Halíčková, zástupca Ministerstva obrany Slovenskej republiky, Agentúra správy majetku, odbor životného prostredia.

Vystúpením všetkých členov medzinárodného grantového tímu sa vytvorila diskusia ohľadom spoločného výskumného zámeru v oblasti fytoremediácie kontaminovaných vojenských lokalít. Uvedený návrh ponúka formu riešenia environmentálnej záťaže s benefitom – očistenie kontaminového územia prostredníctvom pestovania vhodných rastlín ako alternatívneho paliva s cieľom aspektovania princípov energetickej bezpečnosti a zásad environmentálnej bezpečnosti.

Vystúpenie prof. Lawrence Davis z Kansas State University v Kansase, USA

prof. Valentína Pidlisnyuk, DrSc.
doc. RNDr. Iveta Marková, PhD.
Katedra životného prostredia
Fakulta prírodných vied UMB
Autor fotografií:
Ing. Pavol Midula, Ph.D
študent KŽP, FPV UMB

VÝSTAVA *HISTORICKÉ BANÍCTVO V POĽSKÝCH TATRÁCH A V SLOVENSKOM RUDOHORÍ V ĽUBIETOVEJ*

Región stredného Slovenska je mimoriadne bohatý na geologické a montanistické zaujímavosti. Je to predovšetkým oblasť stredoslovenských banských miest s ich najdôležitejšími centrami – Kremnicou, Banskou Štiavnicou a Banskou Bystricou. Celá táto časť Slovenska, známa z histórie intenzívnou ťažbou a produkciou medi, zlata, striebra a tiež ortuti, olova a zinku, je bohatá na veľký počet opustených banských diel s viacerými zaujímavými nálezmi rôznych minerálov, z ktorých niektoré tu boli opísané prvýkrát na svete vôbec.

V dňoch 2. 12. 2014 – 16. 1. 2015 bola v priestoroch Fakulty prírodných vied UMB v Banskej Bystrici inštalovaná výstava „*Historické baníctvo v poľských Tatrách a v Slovenskom Rudohorí v Ľubietovej*“, ktorú si detailnejšie pozreli nielen študenti a zamestnanci Fakulty prírodných vied a Filozofickej fakulty UMB, ale aj univerzitní hostia, či široká verejnosť. Výstava vznikla v rámci medzinárodnej spolupráce s Akadémiou baníctva a hutníctva (AGH) v poľskom Krakove, Tatranským národným parkom v Zakopanom, obcou Ľubietová, FPV UMB Banská Bystrica na podnet prof. Macieja Pawlikowského z krakovskej akadémie pri jeho terénnom výjazde so študentmi AGH koncom januára 2014 do oblasti Ľubietovej. Profesor Pawlikowski na pracovnom stretnutí ponúkol možnosť prezentácie montanistických zaujímavostí svetoznámeho historického regiónu Ľubietovej spoločne s už skoro zabudnutými baníckymi a hutníckymi aktivitami v Národnom parku Tatier Poľska. Výstava pozostávala z dvoch prakticky samostatných častí, poľskej (40 panelov) a slovenskej (24 panelov). Jej zámerom bolo vzájomné poznávanie sa a zviditeľnenie obidvoch regiónov, ktoré sa preslávili v minulosti práve takýmito aktivitami spoločnosti. Prospekcia, exploatácia a následná úprava a prípadné obohatenie rudných i nerudných surovín pomohli v tom čase významne ekonomicky pozdvihnúť tieto regióny.

Cieľom vystavenej slovenskej časti bolo prezentovať banícku a hutnícku históriu Ľubietovej s následným prepojením na geomontánny turistický ruch a s pozvaním návštevníkov do bývalého slobodného kráľovského banského mesta Ľubietová. Výstava svojím obsahom zoznamovala s históriou obce Ľubietová, s ťažbou medi a železa, s početnými starými banskými dielami, ktoré dokumentujú fotografie podzemia, s historickými banskými mapami, hutníckymi technickými pamiatkami, ale aj s krásou jedinečných minerálov okolia Ľubietovej. Ľubietová je jedným z mála miest, kde boli prvýkrát popísané tri nové minerály medi pre svetovú vedu – *libethenit*, *euchroit* a *mrázekit*. Prvý z nich, libethenit, pomenoval profesor Banskej akadémie vo Feibergu F. A. Breithaupt (1823) podľa nemeckého názvu Ľubietovej – Libethen. Krásu minerálov dokumentujú fotografie minerálov typických pre okolie Ľubietovej: pseudomalachit, azurit, malachit, ale aj minerály železa limonit/goethit, granát – almandín a chalcedón. Pozoruhodné sú fotografie podzemných priestorov štôlní Ladislav v banskom poli Reiner a podzemné priestory baní na Fe rudy v Jamešnej.

Dokumentácia nádherných farebných kvetov podzemia – druhotnej medenej mineralizácie ložiska Ľubietová a ich prezentácia formou výstavy bola popularizačným výstupom a zároveň súčasťou detailného mineralogického a geochemického výskumu vedeckého projektu APVV 0663-10 „Štúdium kontaminácie baníckej krajiny toxickými prvkami na vybraných Cu-ložiskách a možnosti jej *remediácie*“, ktorý úspešne viedol prof. RNDr. Peter Andráš, CSc. v rokov 2011 – 2014.

Poľská časť výstavy bola po jej ukončení v Banskej Bystrici odvezená 19. januára 2015 do Zakopaného a slovenskú časť ako „*Historické baníctvo a hutníctvo v Ľubietovej*“ vystavili v dňoch 16. – 27. 2 2015 v priestoroch Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (Mlynskej Doline) a od 4. do 27. marca aj v priestoroch SAV na Patrónke. Výstava vzbudila veľkú pozornosť a záujem o ňu prejavili aj Univerzita Friedricha Schillera v Jene a Deutsches Bergbau-Museum v Bochumi.

Výstavu prvýkrát slávnostne otvoril 12. novembra 2014 na pôde krakovskej univerzity pri príležitosti 60. výročia založenia Geologickej fakulty na Akadémii baníctva a hutníctva v Krakove dekan prof. Adam Piestrzyński, za prítomnosti pedagógov a študentov fakulty, zástupcov Tatranského národného parku v Zakopanom (P. Skawiński, M. Guzik), predstaviteľov obce Ľubietová (P. Zajac) i OZ LIBETHA (D. Zajacová), členov niekoľkých baníckych spolkov z okolia Banskej Bystrice (M. Kvietok, A. Sitár, E. Solivajs a i.) a prodekana pre rozvoj a medzinárodné vzťahy FPV UMB v Banskej Bystrici Mareka Drimala.

Projekt vznikol s odbornou, finančnou a technickou podporou obce Ľubietová, OZ LIBETHA, Geologického

ústavu SAV, pracoviska v Banskej Bystrici, Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, projektu APVV 0663-10 a firmy Letre, s. r. o., z Banskej Bystrice, ktorá profesionálne zhotovila jednotlivé panely.

doc. RNDr. Stanislav Jeleň, CSc.
Katedra geografie a geológie
Fakulta prírodných vied UMB
Dagmar Zajacová
OZ LIBETHA, Ľubietová

Foto: OZ LIBETHA

MEDZINÁRODNÁ VEDECKÁ KONFERENCIA *BEZPEČNOSTNÉ FÓRUM 2015*

V dňoch 11. – 12. februára 2015 sa na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB (FPVaMV UMB) uskutočnil 8. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie *Bezpečnostné fórum 2015* (BEFO 2015), ktorá sa konala pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky J. E. Andreja Kisku. Organizátorom konferencie bola Katedra bezpečnostných štúdií Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v spolupráci s Akadémiou ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, Západočeskou univerzitou v Plzni, Wyższou Szkołou Bezpieczeństwa publicznego i Indywidualnego – APEIRON v Krakove, Fakultou bezpečnostných štúdií Univerzity v Belehrade, Fakultou diplomacie a bezpečnosti v Belehrade, Fakultou európskych právno-politických štúdií v Novom Sade, Policajnou akadémiou Českej republiky, Metropolitní univerzitou Praha a International and Security Studies Institute. Medzi partnerov konferencie patrí Centrum excelentnosti: Centrum krízového riadenia (CEKR), Východoeurópska agentúra pre rozvoj, n. o., a Synergon. Konferencia sa každoročne zameriava na problematiku širokého spektra otázok národnej a medzinárodnej bezpečnosti počnúc súčasnými bezpečnostnými hrozbami bezpečnosti a integrácie balkánskych štátov, cez bezpečnostné prostredie Európy v kontexte krízy na Ukrajine, kybernetickú bezpečnosť ako súčasnú bezpečnostnú hrozbu, až po teoretické a metodologické aspekty výskumu bezpečnosti.

Konferenciu slávnostne otvoril prorektor pre rozvoj a informatizáciu UMB RNDr. Michal Klaučo, PhD. spolu s dekanom Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB prof. PhDr. Jánom Koperom, PhD. Na úvod otvorenia konferenciu v krátkosti predstavil aj prof. Ing. Igor Kosír, CSc., člen Katedry medzinárodných vzťahov a diplomacie FPVaMV UMB, moderátor prvého panela konferencie.

Dvojdňová konferencia priniesla komplexné zhodnotenie najdôležitejších otázok bezpečnosti SR, európskych štátov a regiónov i Európy a globálnej bezpečnosti za účasti niekoľko desiatok odborníkov predovšetkým z krajín regiónu V4, ale i Litvy, Srbska, Ukrajiny a Chorvátska. Podujatie sa opäť stalo unikátnym fórom, kde jednotliví odborníci prezentovali výsledky svojich výskumov v oblasti bezpečnosti a obrany a vzájomne o nich diskutovali v celkom 9 tematických paneloch.

BEFO 2015 prinieslo komplexné zhodnotenie najdôležitejších otázok bezpečnosti SR, európskych štátov a regiónov i Európy a globálnej bezpečnosti ako takej a rovnako aj nové a klasické prístupy k ponímaniu bezpečnosti. Konferencia sa stala prínosnou najmä v oblasti zvyšovania a nadobúdania znalostí o konkrétnych úlohách NATO. Účastníci sa v jednotlivých paneloch zaoberali problematikou kybernetickej bezpečnosti a terorizmu, postavením NATO k súčasnej kríze na Ukrajine i vzájomnými vzťahmi NATO a balkánskych štátov. Udalosti na východe Ukrajiny poukázali na celé spektrum rozličných bezpečnostných výziev, ktorým je v súčasnosti potrebné čeliť. Konferencia poukázala na to, že vnútorné problémy určitej krajiny môžu prerásť do hrozby, ktorá má

bezpečnostné a geopolitické dôsledky na medzinárodnej úrovni. Z uvedeného vyplýva, že nové spôsoby vedenia boja, využívanie rôznych asymetrických, psychologických nástrojov a informačno-komunikačných technológií prináša potrebu rozširovania vedeckého výskumu a hľadania efektívnych nevojenských nástrojov pre predchádzanie a riešenie bezpečnostných hrozieb vychádzajúcich najmä z technologického pokroku. V dôsledku spomínaných skutočností je preto neustále potrebné skúmať a hľadať možnosti ich riešenia s cieľom zabrániť ich eskalácii a najmä zefektívniť procesy plánovania, obstarávania a udržiavania bezpečnostných spôsobilostí. Súčasťou každého panela boli kvalitné diskusie, ktoré prispeli k výstupom a rozšírili získané poznatky. Participanti na základe získaných informácií vyhodnotili, v ktorých oblastiach by sa NATO v budúcnosti malo angažovať a kde by naopak participovať nemalo. Keďže celé spektrum spomínaných problémov je potrebné reflektovať nielen prakticky, ale v prvom rade vyvinúť správne teoretické predpoklady a základy pre ďalšie praktické kroky, tak v rámci konferencie odznela aj veľmi potrebná diskusia teoretických a metodologických prístupov k otázkam bezpečnosti.

Vzhľadom na dynamiku vývoja v oblasti bezpečnosti a medzinárodných vzťahov je nevyhnutné, aby podujatia takéhoto charakteru boli aj naďalej organizované na pravidelnej báze, aby bolo možné aktualizované poznatky a výsledky výskumu zohľadňujúce naliehavý vývoj v medzinárodnej a bezpečnostnej politike bezodkladne zdieľať a hľadať efektívne riešenia v otvorenej diskusii s ostatnými odborníkmi.

Bezpečnostné fórum ako podujatie na vysokej úrovni s dlhoročnou tradíciou opäť poskytlo jedinečnú platformu pre akademickú a profesionálnu diskusiu v otázkach národnej a medzinárodnej bezpečnosti. Konferencia je príležitosťou pre stretnutie odborníkov v oblasti bezpečnosti pôsobiacich v praxi, analytikov a v neposlednom rade akademických pracovníkov. Je miestom pre nadväzovanie kontaktov s cieľom odbornej spolupráce v danej oblasti, pre neformálne rozhovory, priateľské stretnutia odborníkov z rôznych sfér spoločenského života, ktoré sú v súčasnosti jedným zo základných kameňov budovania medzinárodných väzieb a spolupráce v oblasti bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky.

Podujatie bolo spolufinancované NATO Public Diplomacy Division

Mgr. Katarína Krokosová
Mgr. Michaela Melková
interné doktorandky
Katedra bezpečnostných štúdií
Fakulta politických vied
a medzinárodných vzťahov UMB

Foto: Mgr. Anna Kollárová
Mgr. Hana Vermešová

NÁVŠTEVA DOKTORANDOV Z POĽSKA

Aktuálne bezpečnostné riziká vnímané očami poľských doktorandov

Dňa 26. februára 2015 sa na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB uskutočnila návšteva doktorandov z National Defence University – Akademia obrony narodowej in Warsaw. Podujatie sa konalo pod záštitou dekana Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov prof. PhDr. Jána Kopera, PhD. a dekana Faculty of National Defence, University of National Defence in Warsaw, Colonel Professor Maciej Marszalek. Iniciatíva uskutočniť toto priateľské stretnutie vzišla zo strany poľských partnerov, za čo patrí vďaka predovšetkým doktorandke Ms. Malwina Ewa Kolodzejczak. Na našich poľských kolegov čakala príjemná atmosféra priateľského workshopu pod názvom **Challenges and threats for global security** na témy inklinujúce k aktuálnym bezpečnostným otázkam. Podujatie sa stalo atraktívnym pre katedru bezpečnostných štúdií a medzinárodných vzťahov.

Moderátorkou bola PhDr. Dagmar Nováková, PhD., ktorá svojou odbornosťou prispela ku konštruktívnej a obohacujúcej diskusii. Poľskí kolegovia priniesli aktuálny pohľad na *Novú poľskú národnú bezpečnostnú stratégiu prijatú v roku 2014*. Bezpečnostné zameranie workshopu bolo citeľné aj z ďalších tém: *Medzinárodná migrácia vo vzťahu k národnému bezpečnostnému systému Poľskej republiky* a *Medzinárodné operácie poľských ozbrojených síl a ich podielu na medzinárodnej bezpečnosti*. Diskusia sa nevyhla ani závažným otázkam ukrajinsko-ruskej krízy, ktorú práve mladí vedeckí pracovníci NDU vnímajú veľmi citlivo a detailne. Atraktivitu pre nás nesporne mali aj témy *Podpory separatizmu ako nástroja politiky Kremľa*, či *Operačných a prevádzkových aktivít špeciálnych služieb*. Z vyššie uvedených názvov je zrejmé, že zaujali prísediace auditórium, keďže prezentované fakty a postrehy sa dotýkajú nielen Poľskej republiky, ale aj Slovenska. Problematikou konceptu tradičnej vojny v teórii vojenskej histórie sa oficiálna časť pracovného zasadnutia blížila ku svojmu koncu.

Prejavom vzájomnej hlbokej úcty a akceptácie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov s National Defence University a utvrdením našich dobrých dlhoročných vzťahov bolo vytvorenie certifikátov nesúcich názov konferencie „Challenges and threats for global security“.

Neoficiálna časť v podobe spoločného obeda bola rovnako prínosnou, nakoľko si naši doktorandi vymenili cenné informácie a postrehy o forme a fungovaní systému doktorandského štúdia v Poľsku, ako aj poznatkov pre ďalšie možnosti seba rozvoja. Na záver sme dostali čestné pozvanie zo strany poľských kolegov na konferenciu do Varšavy, ktorá sa uskutoční v máji 2015. Podujatie splnilo svoj očakávaný cieľ, prinieslo aj veľa pozitívnej pridanej hodnoty a napomohlo k utuženiu pracovných a priateľských vzťahov medzi slovenskými a poľskými kolegami.

Mgr. Michal Klučiarovský,
interný doktorand
Katedra politológie
Fakulta politických vied
a medzinárodných vzťahov UMB

Foto: Mgr. Michal Klučiarovský

SÚČASNÁ DIPLOMACIA UČÍ BUDÚCICH DIPLOMATOV

Od roku 2000 má Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov zmluvne podporenú spoluprácu s ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky. Týka sa to hlavne odborných stáží študentov medzinárodných vzťahov a diplomacie v jednotlivých sekciách na ministerstve zahraničných vecí SR a zastupiteľských úradoch v Európe a vo svete. Stretnutie na akademickej pôde dňa 25. februára 2015 otvoril dekan Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB prof. PhDr. Ján Koper, PhD. Po ňom minister zahraničných vecí a podpredseda vlády SR Miroslav Lajčák informoval o rozšírení tejto spolupráce a vyzdvihol prácu a prezentáciu nielen stážistov, ale aj absolventov FPVaMV UMB na medzinárodnej úrovni. Zároveň oznámil, že sa možnosti ďalších aktivít zvýšili o desať novovytvorených miest.

Po veľmi pozitívnom úvode sa zaoberal témou *Súčasné výzvy EÚ a postavenie Slovenska*, kde upozornil na časové obmedzenie, preto načrtol okruh tém, ku ktorým je pripravený odpovedať na otázky. Veľmi logicky a konštruktívne sa vyjadril k otázkam línie zahraničnej politiky Slovenska smerom k situácii na Ukrajine, vzťahu k zahraničnej politike Ruska v rámci Európskej únie. Ťažiskové bolo jeho vyjadrenie k príprave dôležitej funkcii Slovenskej republiky, ktorá bude v druhom polroku 2016 predsedať Rade Európskej únie, kde sú zastúpené členské štáty. Ako predsednícky štát bude Slovensko viesť rokovania o novej európskej legislatíve či aktuálnych politických otázkach. Jeho hlavnou úlohou do vnútra Rady EÚ bude hľadať kompromisy medzi členskými štátmi v európskych politikách. Navonok ich bude Slovensko zastupovať vo vzťahu k ďalším európskym inštitúciám ako Európska komisia a Európsky parlament. Pôjde o historicky prvé slovenské predsedníctvo. Jeho príprava sa aktívne začala už v roku 2012 a Miroslav Lajčák sa obrátil z výzvou na mladých ľudí, ktorá im dáva veľa možností prejaviť sa a presadiť. Upozornil, že najlepšie návrhy na logo tejto významnej funkcie urobili študenti a bolo veľmi kvalitné a reprezentatívne.

Otázky z auditória, ktoré boli dosť problematické a vážne, sa týkali a zaoberali súčasnou politickou situáciou na Ukrajine a vzťahu slovenskej diplomacie k Ruskej federácii a našej súčinnosti s politickým a ekonomickým kurzom Európskej únie. Ako vždy odpovede na tieto náročné otázky zvládol pán minister s jeho príslovečnou erudíciou, odbornosťou, ale aj jemu vlastným šarmom.

Najzaujímavejšou časťou vystúpenia bola informácia o príprave Jednotného programu prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí. Upozornil na fakt, že sme jediný štát Európskej únie, ktorý ho má len v teoretickej podobe. Slovenská republika sa ako člen Európskej únie stala súčasťou medzinárodnej politickej scény a s týmto faktom súvisí celý rad nevyriešených otázok a problémov ohľadom spoločenského statusu, ktorému naša spoločnosť nevenuje pozornosť, akú by mala. Je dôležité sa zamyslieť nad tým, ako Slováci zvládajú seba prezentáciu, prezentáciu národa, pracujú na schopnosti komunikácie na vyššej úrovni, zvládajú konfrontáciu, ktorej pozícia je oveľa silnejšia ako pozícia konfliktu. V našej spoločnosti viac rezonuje myšlienka, že je to vec a práca politikov, štátnikov a diplomatov, ale máme si uvedomiť, že prezentácia nie je mimo nás, ale v nás a je to práca ako každá iná

Plán jednotnej prezentácie Slovenska v zahraničí bol vypracovaný za prvej vlády Roberta Fica a zahŕňal rezorty kultúry, hospodárstva a zahraničných vecí. Vláda Ivety Radičovej prácu na programe zastavila a presunula kompetencie na ministerstvo hospodárstva, pod ktoré patrila aj sekcia cestovného ruchu a turizmu. Súčasná vláda nachádza konštruktívne riešenia aj za pomoci verejnosti, odbornou diskusiou na stránkach MZV, do ktorej sa zapájajú odborníci a dokonca aj prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska. Predmet odbornej diskusie je forma a obsah značky Slovensko-branding. Ako príklad dokonalej prezentácie možno uviesť Francúzsko, ktoré malo určité obdobie aj ministerstvo prezentácie a Rusko, ktoré vynakladá na prezentáciu obrovské finančné investície.

Snaha o vylepšenie imidžu Slovákov bola doteraz na periférii záujmov širokej verejnosti, ale treba si uvedomiť, že každý jednotlivec, ktorý cestuje do zahraničia, alebo prijíma zahraničné návštevy, prezentuje a reprezentuje národ. Ich základom je zdvorilosť a takt a sú nevyhnutnou súčasťou pracovnej komunikácie a spoločenského života. Slováci majú k dispozícii obrovský historický, spoločenský a kultúrny potenciál, a to predpokladá v prvom rade znalosť vlastnej histórie a súčasnosti, čo je základným predpokladom úspešnej prezentácie Slovenska na medzinárodnej úrovni.

Ťažiskom oficiálnej prezentácie je značka Slovensko, rarita, ktorá by mala vysokú výpovednú hodnotu o Slovákoch v zahraničí. To predpokladá široký vzdelanostný základ a uvedomenie si vlastnej identity. V prvom rade musíme o sebe vedieť a poznať svoju históriu v kontexte medzinárodných vzťahov a hľadať v nich slovenský rozmer. Prezentácia a jej ťažisko by už nemalo stáť len na akcentácii folklóru, ktorý tvorí len jednu z častí nášho historického vývoja, ale stavať aj na iných vytvorených hodnotách, ktoré sú príslovečné pre náš národ. V prezentácii máme stavať nie na tom, čo máme radi a čo sa nám páči, ale čo by mohlo zaujímať iné národné identity.

Čo sa týka raritných aspektov našej prezentácie a budúcej značky, mohli by to byť minerálne vody a jaskyne, lebo ich najvyššia koncentrácia je na našej územnej rozlohe. Súčasťou značky by mohlo byť, podobne ako v Česku, gurmánstvo a šport a samozrejme internetové stránky s dokonale prepracovanou informáciou o Slovenskej republike.

PhDr. Mária Holubová, PhD.
FPVaMV
Foto: Lívia Kubičinová
FPVaMV

REVITALIZÁCIA ÍRSKEHO JAZYKA

Výskumný pobyt na Národnej írskej univerzite v meste Galway

Írsky jazyk je súčasťou národnej a kultúrnej identity Írov, preto zohráva dôležité miesto v repertoári nemateriálneho kultúrneho dedičstva národa. Prebiehajúci proces revitalizácie írskeho jazyka v Írskej republike je vďačnou témou na bohatú diskusiu, ktorá zahŕňa široké spektrum názorov od pozitívneho až po negatívne, resp. indiferentné nazeranie na jeho ďalšie smerovanie. Írska spoločnosť je v rámci tejto problematiky značne polarizovaná. Otázka revitalizácie či prežitia írskeho jazyka preto ostáva otvorená a len budúcnosť ukáže, aký bude jeho ďalší osud na pomyselnej osi počnúc od pasívneho ponímania jazyka ako symbolu, integrálnej súčasti kultúry až po jeho funkčné, aktívne využitie v rámci každodennej komunikácie i mimo školského prostredia.

Spomenuté informácie spojené s revitalizáciou írskeho jazyka sa stali súčasťou vedeckovýskumného plánu doktorandky a odbornej asistentky Mgr. Anny Slatinskej, ktorá realizovala svoj doktorandský kvalitatívny výskum v rámci Národnej írskej univerzity a lokálnych inštitúcií (Conradh na Gaelige, Údarás na Gaeltachta, Gaillimh na Gaelige, Ealain na Gaeltachta Teoranta) v meste Galway s podporou Národného štipendijného programu Slovenskej republiky.

Národná írska univerzita sa vyznačuje svojím špecifickým statusom v rámci záväzku šírenia a podpory írskeho jazyka i prostredníctvom študijných programov, akými sú írske štúdiá a írsky jazyk. Špecificky sa tomuto významného národnému cieľu venuje Centrum írskych štúdií (Centre for Irish Studies) a Katedra írskeho jazyka (Áras na Gaelige), ktoré vzdelávajú budúcich učiteľov írskeho jazyka, tlmočníkov, prekladateľov, žurnalistov a manažérov pôsobiacich nielen vo sfére lokálneho kultúrneho turizmu, ale i na úrovni národnej a európskej.

V súčasnosti narastá záujem o vzdelávanie v írskom jazyku nielen v lokálnom, ale i v celosvetovom kontexte. Mnohí študenti z USA, Kanady a z krajín Európskej únie prichádzajú každý rok do Írska študovať írsky jazyk a írsku kultúru. I takýto externý záujem o írsky jazyk je dobrým signálom v rámci prežitia jazyka, pretože sa tým otvárajú nové možnosti pre absolventov študijných programov v rámci NUIG (National University of Ireland, Galway) a funkčné využitie jazyka.

Každý má právo hovoriť svojím materinským jazykom, či už sú to minoritní obyvatelia Gaeltachtu, pre ktorých je írsky jazyk živou súčasťou identity, alebo dominantná časť Írov hovoriacich írskou angličtinou, ktorá považuje írsky jazyk za jeden z dôležitých atribútov kultúry.

Tematika írskeho jazyka a identity je širokospektrálna a závisí od mnohých faktorov (vzdelávací systém, jazyková politika, osobná skúsenosť s jazykom, funkčná využiteľnosť jazyka, postoj k jazyku, jazyk ako súčasť postkoloniálneho dedičstva atď.). Prežitie írskeho jazyka závisí od jeho aktívneho používania obyvateľmi a efektívneho implementovania jazykovej politiky. Zároveň ide o osobné rozhodnutie jednotlivcov (ne)hovoriť írskym jazykom i mimo edukačného prostredia, od ktorého sa odvíja i (ne)úspešná medzigeneračná transmisia.

Mgr. Anna Slatinská
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Filozofická fakulta UMB

Foto: autorka

GET ORGANIZED – PRACOVNÝ WORKSHOP K PROJEKTU AKCIA RAKÚSKO – SLOVENSKO VO VIEDNI

Projekt *Get – organized*, ktorého cieľom je pomoc doktorandom na ich ceste k profesionálnemu i vedeckému rastu, sa posunul do ďalšej fázy. V dňoch 5. – 6. februára 2015 sa konalo pracovné stretnutie členov prípravného tímu v priestoroch Centra doktorandov Univertität Wien vo Viedni.

Program stretnutia bol zameraný prioritne na dve kľúčové témy. Prvou bolo vypracovanie koncepcie, metód a stratégie v kontexte obsahového zamerania projektu, druhou dôležitou oblasťou bolo rozvrhnutie hlavných aktivít medzi všetky tri participujúce univerzity (UMB Banská Bystrica, UK Bratislava a UW Viedeň).

Koordinácia projektu v tejto fáze sa presunula do Banskej Bystrice, preto členky banskobystrického tímu PhDr. Kamilu Beňovú, Mgr. Annu Slatinskú a Mgr. Janu Pecníkovú v spolupráci s odbornou koordinátorkou projektu doc. PhDr. A. Bitušíkovou, PhD. čakajú záverečné prípravy doktorandského workshopu: 28. 6. – 1. 7. 2015 na Táloch, za účasti 18 doktorandov zo Slovenska a Rakúska.

Oficiálny plagát k projektu. Autor: Alex Munteanu.

Projekt doktorandom umožňuje rozvinúť svoje schopnosti, vymeniť si skúsenosti a najmä má pomôcť v lepšej orientácii vo svete vedy. Pracovné stretnutie vo Viedni pomohlo ustáliť koncepciu projektu tak, aby zohľadňoval špecifiká slovenského i rakúskeho systému doktorandského štúdia a obom ponúkal priestor pre vzájomnú diskusiu a kooperáciu.

Mgr. Jana Pecníková
Katedra európskych kultúrnych štúdií
Filozofická fakulta UMB
Mgr. Anna Slatinská
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Filozofická fakulta UMB

HOSŤOVSKÉ PREDNÁŠKY Dr. Ing. FABRICE THURIOTA

Dňa 3. marca 2015 sa na Filozofickej fakulte UMB konali hosťovské prednášky Dr. Ing. Fabrice Thuriota z francúzskej Univerzity Champagne – Ardenne v Remeši (Université de Reims Champagne – Ardenne), ktorú organizovala Katedra európskych a kultúrnych štúdií Filozofickej fakulty UMB v spolupráci s Katedrou odbornej jazykovej komunikácie a Katedry verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja Ekonomickej fakulty UMB. Prvá prednáška s názvom *Les réformes territoriales en France* (*Teritoriálne reformy vo Francúzsku*) bola realizovaná vo francúzskom jazyku, druhá prednáška *Cultural Policies in France* (*Francúzska kultúrna politika*) bola prezentovaná v anglickom jazyku. Obidve prednášky sa venovali verejnej politike vo Francúzsku s dopadom na svetové hospodárstvo, kultúru, umenie a následnú integráciu krajín.

Mimoriadne podnetnou bola diskusia o kultúrnej politike na európskej úrovni, ako aj o mnohých problémoch v rozmedzí rokov 1945 – 1990 a 1990 – 2000. Hlavnou témou oboch prednášok bola predovšetkým politika, ekonomika, kultúra a ich dopad na vzdelávanie, demokraciu a kultúrny rozvoj.

Dr. Ing. Fabrice Thuriot poskytol o uvedených témach zaujímavé informácie. Poslucháčom počas prednášok zanietene priblížil politiku Francúzska a vplyv na globálne hospodárenie. Prednášok sa zúčastnili najmä študenti Filozofickej fakulty (Katedry európskych kultúrnych štúdií a Katedry romanistiky).

Keďže medzi Univerzitou v Remeši a Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici je uzatvorená zmluva, predpokladáme, že budú pokračovať rôzne aktivity, ktoré majú potenciál prispieť k lepšej vzájomnej spolupráci medzi týmito dvomi univerzitami.

Mária Škombárová,
Mgr. Jana Pecníková
Katedra európskych kultúrnych štúdií
Filozofická fakulta UMB
Foto: Bc. Tatiana Murínová

KULTÚRA A UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ V RELÁCII S GLOBALIZÁCIOU

Odborná prednáška prof. RNDr. Huberta Hilberta, CSc.

Tematika kultúry a trvalo udržateľného rozvoja v relácii s globalizáciou je v súčasnosti nedostatočne prebádanou oblasťou bohatou na množstvo otázok, ale málo odpovedí. Termín globalizácia je skutočne širokospektrálny, zahŕňajúci množstvo vysvetlení počnúc od trhovej globalizácie, homogénnej spotreby, rovnakého vzdelania, jednotného jazyka, jednotných hodnôt až po jednotný spôsob myslenia. Otázka kultúry však v explikácii termínu absentuje. Túto informačnú medzeru sa 12. marca 2015 podujal v knižnici Katedry európskych kultúrnych štúdií Filozofickej fakulty UMB vyplniť prof. Hubert Hilbert, pôsobiaci na Katedre trvalo udržateľného rozvoja Fakulty sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Krajina ako súčasť národného územia je charakteristická svojím jedinečným potenciálom. V súčasnosti je tento unikátny zdroj ohrozený nekritickým preberaním globálnej kultúry a jej zavádzaním do lokálnych, regionálnych podmienok. Tento dej nie je systémový, nie je v súlade s prírodou, nakoľko jeho výsledkom je transformácia a nie vzájomné obohatenie a zachovanie väzieb, lokálnych i regionálnych.

Prof. Hilbert ponúkol študentom Katedry európskych kultúrnych štúdií a vyučujúcim Katedry anglistiky a amerikanistiky FF UMB konkrétne príklady ako pristupovať ku kultúre a udržateľnému rozvoju v relácii s globalizáciou, v zmysle zachovania vzájomných väzieb medzi globálnou, európskou a lokálnou kultúrou. O záujme študentov svedčili i ich početné otázky a následná produktívna diskusia s vyučujúcimi oboch spomenutých katedier.

Mgr. Jana Pecníková
Katedra európskych a kultúrnych štúdií
Filozofická fakulta UMB
Mgr. Anna Slatinská
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Filozofická fakulta UMB
Foto: Bc. Tatiana Murínová

Šesťdesiat rokov banskobystrickej lingvistickej slovakistiky

V prebiehajúcom akademickom roku si pripomíname 60. výročie vzniku Katedry slovenského jazyka a literatúry v Banskej Bystrici. Práve uvedené výročie bolo hlavným dôvodom prípravy fototéky na Katedre slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici ako jednej z nástupnických katedier jubilujúceho pracoviska.

Fototéka: Banskobystrická lingvistická slovakistika

Výročie sa asociuje s časom. Reflektovanie času napovedá veľa o kultúre v širšom zmysle, charakterizuje spoločnosť v istej dobe a v priestore, definuje ľudí. V našom kultúrnom priestore o čase hovoríme často. Predstava o jeho plynutí sa zväčša spája s priamkou s minulosťou vľavo a budúcnosťou vpravo, prípadne minulosť vnímame ako niečo

Vernisáž fototéky

za nami a budúcnosť pred nami. Určite to môže byť inak, veď kto iný než my, pôsobiaci v oblasti humanitných vied, vníma relatívnosť istých kultúrnych vzorcov a schém. O tejto téme s hĺbkou sebe vlastnou uvažuje filozofka Etela Farkašová v knihe s príznačným názvom *Vrstvenie času*. Umiestnila v nej príslovie pochádzajúce z Afriky, tvrdiace paradoxne pre naše kultúrne vedomie, že: *Minulosť leží pred tebou, budúcnosť máš za sebou.* Autorka zároveň uviedla aj jeho interpretáciu od africkej spisovateľky: Minulé, to, čo sme prežili, nosíme v pamäti, všetko zapamätané máme akoby rozložené pred sebou, no nemôžeme vidieť to, čo ešte len príde.

Všetko zapamätané máme pred sebou – to by mohlo byť motto fototéky. Minulé máme rozložené pred sebou. Je našou súčasťou, súčasné vyrastá z minulého, tvoria jeden celok, neukončený súbor.

V súvislosti s výročím katedry sme chceli vyjadriť vzťah ku koreňom, k základu či konkrétnejšie k ľuďom, ktorí ho tvorili a napĺňali aj uplynulých 60 rokov. Preto nie dlho po vzniku novej Katedry slovenského jazyka a komunikácie na Filozofickej fakulte UMB prišiel od vedúceho katedry prof. PaedDr. Vladimíra Patráša, CSc., impulz na vytvorenie galérie lingvistiek a lingvistov pôsobiacich na KSJL od jej vzniku. Idea postupne vďaka celej katedre získavala jasnejšie kontúry. Naším cieľom bolo umiestniť na jednej ploche fotografie ľudí formujúcich banskobystrickú lingvistickú slovakistiku. Šesťdesiat rokov by bez ľudí neznamenalo nič; bez tých, ktorí sú zaradení v našej fototéke, by súčasná banskobystrická lingvistika nebola taká, aká je.

Poďakovanie za podporu pri realizácii fototéky patrí dekanovi Filozofickej fakulty UMB doc. Mgr. Vladimírovi Biloveskému, PhD., a tajomníčke fakulty Dr. Anne Chlebovcovej. Bez spolupráce s vedúcou útvaru prevádzky pani Dagmar Šúrovou a s jej pracovným tímom by výsledok nemal dnešnú podobu, ceníme si tento prístup a ďakujeme zaň. Vďačíme všetkým, ktorí nám poskytli fotografie, podporili nás, poradili nám alebo nás povzbudili.

Hudobný program

Vernisáž za prítomnosti súčasného rektora Univerzity Mateja Bela doc. Ing. Vladimíra Hiadlovského, PhD., ako aj prvého rektora UMB a člena Katedry slovenského jazyka a literatúry, neskôr Katedry slovenského jazyka a komunikácie Dr. h. c. prof. PhDr. Jána Findru, DrSc., prodekanky Filozofickej fakulty PhDr. Nadeždy Zemaníkovej, PhD., v zastúpení dekana fakulty, prodekana prof. PeadDr. Pavla Bartíka, PhD., ako aj ďalších vzácnych hostiek a hostí sa uskutočnila 4. 2. 2015. Teší nás, že pozvanie prijal aj náš student Michal Kamenský, ktorý so svojimi kolegami-hudobníkmi umocnil spoločenský ráz podujatia.

Fototéka je umiestnená na chodbe KSJK na Tajovského ul. č. 51 a tá bola aj miestom vernisáže. Dali sme donedávna bežnej katedrovej chodbe nový život a nový obsah. Je to úplne prirodzené, veď kde inde ako na miestach pre našu prácu príznačných a integrujúcich náš pracovný kolektív by mala časť osláv prebiehať. Nepotrebovali sme výpravné rekvizity, kľúčová bola prítomnosť ľudí patriacich k sebe. Keďže sa takí na vernisáži zišli, prežili sme spolu nesamozrejmý pocit zo stretnutia blízkych ľudí so spoločnou minulosťou, prítomnosťou a veríme, že aj budúcnosťou.

Mgr. Lujza Urbancová, PhD.
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta UMB

Autor fotografií: Ivan Očenáš

Vernisáž

ÚČASŤ NA MEDZINÁRODNOM VEĽTRHU VZDELÁVANIA V MINSKU

V dňoch 19. – 21. februára 2015 sa v hlavnom meste Bieloruska konal medzinárodný veľtrh vzdelávania s názvom *Education & Career--Belarus*, ktorého sa zúčastnila aj Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici. Prezentovali sme možnosti štúdia nielen na samotnej fakulte, ale aj celej Univerzite Mateja Bela. Záujemcom a záujemkyniam sme ponúkli možnosť naučiť sa slovenský jazyk v prípravných kurzoch, ktoré fakulta už druhý rok úspešne organizuje v spolupráci s jazykovou školou IC-CENTRE, s. r. o., Banská Bystrica. Objasňovali sme systém štúdia na Slovensku a vysvetľovali, aké sú rozdiely oproti bieloruským pravidlám.

Náš stánok navštívila aj Jeho Excelencia Miroslav Mojžita, veľvyslanec Slovenskej republiky v Bielorusku, a spolu s ním aj nová konzulka Magda Pospíšilová. Stretnutie pokračovalo na veľvyslanectve a bolo pre obe strany veľkým prínosom, za čo chceme pánovi veľvyslancovi srdečne poďakovať.

Ing. Ingrid Bottková
koordinátorka pre marketing a PR
Filozofická fakulta UMB

Ján Gréner
riaditeľ IC-CENTRE, s. r. o.

LAWYERS' ETHICS CLASS – návšteva amerického profesora Jamesa E. Moliterna na Právnickej fakulte UMB

Dňa 10. marca 2015 sa na Právnickej fakulte UMB uskutočnila zaujímavá prednáška ešte zaujímavejšieho hosťa z USA. Privítali sme profesora Jamesa E. Moliterna z *Washington and Lee University School of Law*, významného odborníka na právnu a právnickú etiku. Profesor **James E. Moliterno** sa viac než tridsať rokov venuje vzdelávaniu právnikov, vedie kurzy etiky a profesionálnych zručností pre právnikov, pripravuje klinické programy. Dlhodobo sa tiež venuje alternatívnym formám vzdelávania, angažuje sa v reformách právnického vzdelávania a právnickej etiky v zábere krajín celého sveta (Japonsko, Indonézia, Thajsko, Srbsko, Arménsko, Česká republika a pod.). Trénuje pedagógov práva, sudcov, prokurátorov, prednáša o medzinárodne uznávaných

zásadách právnickej etiky. Je autorom a spoluautorom mnohých kníh a článkov venovaných spomenutým témam.

Profesor Moliterno v deň svojej návštevy najprv absolvoval stretnutie so sudcami Banskobystrického kraja na Krajskom súde v Banskej Bystrici. Využijúc blízkosť Právnickej fakulty UMB oslovil jej vedenie a ponúkol našim študentom zúčastniť sa modelovej hodiny právnickej etiky pod jeho vedením. *Lawyers' ethics class*, ako túto hodinu nazval, sa konala v anglickom jazyku, čo sme samozrejme uvítali ako výborný spôsob oživenia výučby práva v cudzom jazyku. Zároveň sme touto akciou chceli študentom umožniť kontakt s výnimočným odborníkom a priniesť im netradičný zážitok.

Ako je pre americký spôsob vzdelávania príznačné, modelová hodina sa niesla v duchu priamej interakcie s prítomnými. Profesor Moliterno po krátkom úvode zameranom na teoretické otázky nestrannosti a nezávislosti sudcov sústredil svoju pozornosť na

skutočnú realitu a prax. Pripravil viacero modelových situácií, pomocou ktorých postupne vťahoval zúčastnených študentov (i vyučujúcich) do tajov etiky sudcovského rozhodovania, do vnútorného postoja či možných pohnútok sudcov. Podnecoval v nás úvahy o vhodnosti, resp. nevhodnosti prístupov sudcov, ich správania sa, a to nielen priamo v súdnej sieni, mimo nej, ale v bežných každodenných životných situáciách, kedy „aj sudca je len človek“. Pochvala patrí predovšetkým našim vnímavým a zdravo asertívnym študentom. Svojimi reakciami boli jednoznačne výbornými partnermi a hercami situácií.

Po vyše 90-minútovej hodine, plnej pozitívneho napätia a sústredenia sme odchádzali s dobrým pocitom. Zažili sme niečo nové, iné. Oprášili sme svoju angličtinu. No najmä sme zistili, aká je etika v našom povolaní dôležitá. Ďakujeme nášmu hosťovi a možno do videnia pri jeho ďalšej návšteve Banskej Bystrice plánovanej na záver roka 2015.

JUDr. Ivana Šošková, PhD.
prodekanka pre pedagogickú činnosť
Právnická fakulta UMB

HISTORICKO-PRÁVNA ANALÝZA PRÍČIN A NÁSLEDKOV DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY

Správa z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej na Právnickej fakulte UMB v dňoch 4. – 6. marca 2015

V týchto dňoch si pripomíname azda najvýznamnejšiu udalosť uplynulého storočia. Je to už 70 rokov, čo skončila druhá svetová vojna, konflikt nevídaných rozmerov, s celosvetovými následkami, hrôzami, početnými obeťami. Konflikt, aký už ľudstvo nechce nikdy zažiť, nikdy opakovať. My, súčasníci, túto vojnu poznáme už len sprostredkovane, bez vlastných negatívnych prežitkov. Žijeme dlhodobo v mieri, pokojne, v podstate bezstarostne. A práve preto je potrebné sa druhej svetovej vojne neustále venovať, pripomínať ju, analyzovať, skúmať so všetkými konzekvenciami. Pretože len ak budeme dobre poznať minulosť a budeme ochotní sa z nej poučiť, snáď dokážeme ovplyvniť svoju budúcnosť.

Okrúhleho výročia druhej svetovej vojny sa ako výbornej príležitosti na interdisciplinárnu diskusiu chopila Katedra dejín štátu a práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V dňoch 4. – 6. marca 2015 zorganizovala medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom „HISTORICKO-PRÁVNA ANALÝZA PRÍČIN A NÁSLEDKOV DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY“. Konferencia sa konala v priestoroch Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. Jej primárnym poslaním bolo prezentovať výsledky vedeckovýskumnej činnosti z oblasti moderných dejín štátu a práva, široko koncipovaná téma však podnietila záujem odborníkov a vedecko-pedagogických pracovníkov aj z iných odborov, napr. teórie štátu a práva, politológie, medzinárodných vzťahov, histórie, sociológie a jazykovedy.

Konferenciu dňa 4. marca 2015 v podvečer slávnostne otvoril Dr. h. c. prof. JUDr. Vladimír Čečot, CSc., prodekan PrF UMB pre vedu, výskum a rigorózne konanie, príhovorom v mene dekana PrF UMB Mul. Dr. h. c. prof. JUDr. Mojmíra Mamojku, CSc., pod ktorého záštitou sa konferencia konala. K otvoreniu konferencie následne prispeli svojimi príhovormi Dr.iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD. v pozícii vedúceho Katedry dejín štátu a práva, ale aj hostia – PhDr. Stanislav Mičev, PhD., riaditeľ Múzea SNP v Banskej Bystrici, a PhDr. Roman Hradecký, riaditeľ Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici. Atmosféru dotvorila cimbalová muzika a spev v podaní Univerzitného folklórneho súboru Mladosť UMB. Nasledujúce dva dni sa potom niesli v konferenčne pracovnom duchu, v znamení rokovaní na rozmanité témy úzko súvisiace s problematikou príčin a následkov II. svetovej vojny, najmä s ich historickými, ekonomickými a právnymi aspektmi, často s dosahom až do súčasnosti.

Vedeckú konferenciu svojou účasťou podporili takmer štyri desiatky hostí. Prevažovali kolegovia z právnických fakúlt z celého Slovenska, kolegovia z Filozofickej fakulty UMB a Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici. Vzácnymi hosťami boli zahraniční účastníci z Českej republiky (Masarykova univerzita v Brne, Vysoká škola regionálního rozvoje Praha) a z Poľska (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie).

Osobitná naša vďaka za účasť a podporu konferencie patrí riaditeľovi Múzea SNP v Banskej Bystrici Dr. Mičevovi a riaditeľovi Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici Dr. Hradeckému. Naznačená skladba účastníkov konferencie vytvorila priestor nielen pre plodnú odbornú debatu, výmenu vzájomných skúseností a poznatkov, ale i na nadviazanie a prehĺbenie spolupráce s domácimi a zahraničnými univerzitami, fakultami a vedeckovýskumnými pracoviskami. Všetky vedecké štúdie a príspevky účastníkov budú publikované v recenzovanom vedeckom zborníku.

Pre účastníkov konferencie, našich hostí bol pripravený malý kultúrny program v podobe návštevy Stredoslovenského múzea, Múzea SNP a komentovanej prehliadky mesta „Po stopách židovskej komunity v Banskej Bystrici“. Za túto možnosť a kvalitný odborný výklad chceme vysloviť poďakovanie jednak spomínaným riaditeľom a historikovi a turistickému sprievodcovi Jozefovi Ďuriančíkovi.

Na záver možno konštatovať, že konferencia bola jednoznačne prínosná najmä pre svoju interdisciplinaritu, otvorenosť názorov a prístupov k riešeniam problematiky vojnového konfliktu – z pohľadu minulosti, a potenciálne i dneška. Veríme, že bola vydareným podujatím, vedecky, organizačne i ľudsky. Za kolegov z Právnickej fakulty UMB chcem vysloviť želanie, aby sa nám darilo v budúcnosti vytvárať mnoho podobne príťažlivých a podnetných akcií.

JUDr. Ivana Šošková, PhD.
prodekanka pre pedagogickú činnosť
PrF UMB a členka organizačného
tímu konferencie

Foto: František Švec

PRÍSPEVKY ŠTUDENTOV

DEŇ PRÍLEŽITOSTÍ

Národný rozvojový projekt *AZU – Aktivita zvyšuje úspech* v spolupráci s organizáciami ZADOBE a OUTDOOR INSTITUTE STAGEMAN pripravili dňa 3. marca 2015 od 16:00 – 18: 00 hod v slávnostnej aule na Ekonomickej fakulte UMB podujatie s názvom *Deň príležitostí*.

Podujatie slávnostne otvorila prorektorka pre medzinárodnú spoluprácu a vzťahy s verejnosťou UMB doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD. Podujatia sa zúčastnilo viac ako 60 študentov, ktorí si uvedomujú, že v dnešnej dobe nestačí len študovať. Ponuky stáží, praxí, kurzov, štipendijných pobytov a dobrovoľníctva prezentovalo 16 organizácií. Študenti sa dozvedeli, ako získať praktické skúsenosti už počas štúdia, napríklad zapojením sa do dobrovoľníctva alebo inej činnosti týchto organizácií, prípadne využijú ich ponuky na absolvovanie stáži alebo štúdia v zahraničí.

Okrem možnosti prezentácie organizácií na pódiu počas celého podujatia boli študentom a študentkám k dispozícii informačné stánky, v ktorých zástupcovia podávali bližšie informácie o možnostiach zapojenia sa do aktivít, ktoré ponúka daná organizácia. V stánku Kariérneho centra UMB mali študenti/študentky možnosť konzultácie životopisov. Stánok Slovenského skautingu zaujal svojou päťmetrovou loďou, ktorú vodácky oddiel zostavil v priestoroch auly. Za ochotu nainštalovať loď v aule, ako aj za poskytnutie priestoru pre zorganizovanie tohto podujatia patrí poďakovanie Ekonomickej fakulte UMB. Ďakujeme aj prezentujúcim organizáciám, bez ktorých by toto podujatie nebolo zrealizované, ako aj študentom za účasť. Veríme, že podujatie malo pre nich zmysel a podarí sa v jeho organizovaní vytvoriť tradíciu.

Bc. Katarína Burdelová
koordinátorka AZU v Banskej Bystrici
Ing. Mária Svidroňová, PhD.
Katedra verejnej ekonomiky
a regionálneho rozvoja
Ekonomická fakulta UMB
Foto: Ing. Pavel Lupták

Stretnutie študentov histórie zo Slovenskej a Českej republiky

Po minuloročnom stretnutí študentov histórie z Čiech a Slovenska v Prahe sa v dňoch 13. - 15. marca 2015 uskutočnilo ďalšie, tentoraz na pôde Filozofickej fakulty UMB pod záštitou Študentskej historickej spoločnosti, s podporou nielen Katedry histórie a Filozofickej fakulty UMB, ale aj Slovenskej historickej spoločnosti a Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Hlavnými organizátormi boli predsedníčka ŠHS Bc. Zuzana Kudzbelová a podpredseda Bc. Marek Oravec, ktorí sa zúčastnili na spomínanej konferencii v Prahe. Jej výsledkom bola dohoda o ďalšej spolupráci medzi slovenskými a českými historickými spolkami. Zo študentov histórie našej katedry sa tiež vytvoril tím, ktorý pomáhal s organizáciou.

Po registrácii sa členovia spolkov ubytovali v študentskom domove a následne sa presunuli do budovy fakulty, kde ich úvodným slovom privítala Bc. Zuzana Kudzbelová. Program stretnutia otvoril vedúci katedry histórie PhDr. Rastislav Kožiak, PhD. a predseda Spolku banskobystrických historikov Mgr. Patrik Kunec, PhD. Otváraciu prednášku na tému *„Oneskorená emancipácia slovenskej historiografie a české impulzy a limity“* predniesol študentom prof. PhDr. Dušan Škvarna, v ktorej načrtol niektoré problémy vývoja slovenskej historickej vedy v priebehu 19. a 20. storočia v kontexte odlišného vývoja slovenského a českého národa.

Pokračovalo sa prezentáciou študentských spolkov, ich činností za uplynulý rok a víziami do budúcnosti. Predstavili sa spolky z Čiech v zložení: *Cech studentů historie* (FF UP, Olomouc), *ISHA Olomouc, Cliopavia* (Opavská pobočka SHČR), *Ffabula (* FF UK, Praha). Po programe nasledovala večera a večerný program, ktorý sa odohrával v študentskom V- klube. Z dôvodu dlhej cesty viacerých zúčastnených, druhá časť spolkov prezentovala svoju činnosť v priebehu nasledujúceho dňa. V sobotu sa v rámci českých spolkov predstavili: *Agora* (PF, Praha), *Masarikovi historici (* Brno), *Studentský historický spolek UHK* (Hradec Králové) a študenti z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Po prezentáciách českých spolkov dostali priestor aj študenti zo slovenských univerzít, konkrétne z Bratislavy, Trnavy, Nitry a Košíc. Zástupcovia slovenských univerzít sa na minuloročnom stretnutí v Prahe nezúčastnili a keďže väčšina z nich nefunguje na báze spolkov, odprezentovali akcie, ktoré realizujú vďaka podpore svojich domácich katedier histórie.

Blok zameraný na prezentácie ukon-

čila Barbora Hrubá, prezidentka ISHA (International Students of History Association), ktorá odpovedala na otázky týkajúce sa medzinárodnej spolupráce študentov histórie.

Po obedovej prestávke nasledoval blok, ktorý nebol súčasťou stretnutia v Prahe a v rámci nášho stretnutia bol do programu zaradený na základe dohody. Tým blokom bol študentský seminár o kultúrnych dejinách. Seminár bol určený na prezentáciu výsledkov výskumu zúčastnených študentov. Blok otvoril Mgr. Patrik Kunec, PhD. svojou prednáškou na tému: *„Zobrazenie niektorých tém a problémov z oblasti kultúrnych dejín v historických hraných filmoch.“* Po úvodnej prednáške nasledovali príspevky jednotlivých študentov. Mgr. Tatiana Ďuricová z Karlovej univerzity v Prahe predstavila svoj zaujímavý príspevok s názvom: *„Zákulisí normalizační filmové tvorby v dílech na motívy pohádek,“* v ktorom nám ukázala nový pohľad napríklad na rozprávku *S čerty nejsou žerty.*

Svoj výskum na tému *„Působení a vliv Karla Lamače ve filmovém průmyslu Československé první republiky“* priblížil zúčastneným ďalší študent Karlovej univerzity, Mgr. Jan Jindra. Michal Jirmann z Ústí nad Labem predniesol príspevok *„Historismus v architektuře 19. století se zaměřením na Schwarzenberské panství.“*

Študent z Univerzity Komenského v Bratislave Bc. Peter Ondreička predstavil svoj výskum s názvom *„Diabol – základná charakteristika“* a jeho kolega Bc. Juraj Kuchárik zakončil celý seminár prednáškou *„Premeny opevnenia v Bratislave v čase tureckého nebezpečenstva“*.

Záverečným bodom sobotňajšieho programu bola diskusia o budúcej spolupráci spolkov a univerzít zo Slovenskej a Českej republiky. V priebehu diskusie sme zhodnotili priebeh stretnutia a po-

rovnali ho s už spomínaným pražským stretnutím, vďaka čomu sme získali odrazový mostík pre ďalšiu diskusiu. Tá sa týkala najmä činnosti spolkov na Slovensku, reorganizácii menovania delegátov jednotlivých spolkov, ale diskutovalo sa hlavne o podobe a priebehu budúcich stretnutí študentov histórie. V rámci diskusie sa objavila otázka pravidelnosti stretnutí. Zhodli sme sa na takpovediac tradícii, kedy by sa stretnutia mali organizovať dvakrát ročne. Rozdelili sme ich na dve etapy, v rámci ktorých by na prvom stretnutí spolky odprezentovali svoju minuloročnú činnosť a na druhom by sa konala študentská vedecká konferencia, ktorej výstupom by mohol byť aj menší zborník. Do programov budúcich stretnutí by vďaka menšiemu programu mala byť zaradená aj exkurzia po hosťujúcej univerzite a meste. V nedeľu sa uskutočnilo oficiálne ukončenie stretnutia.

Na záver sa chceme v mene Študentskej historickej spoločnosti pri Katedre histórie FF UMB poďakovať všetkým študentským historickým spolkom za ich účasť na stretnutí a rovnako Filozofickej fakulte UMB, Katedre histórie FF UMB, Slovenskej historickej spoločnosti SAV a Historickému ústavu SAV za ich podporu pri organizovaní tohto podujatia. Veríme, že študenti si z Banskej Bystrice odniesli so sebou mnohé inšpirácie pre rozvíjanie aktivít na svojich domovských univerzitách a tešíme sa na ďalšie stretnutie, ktoré sa má konať ešte tento kalendárny rok v Olomouci alebo v Prahe.

Alena Bódová
2. rok štúdia Bc.
Učiteľstvo slovenského jazyka
a literatúry a učiteľstvo histórie
Aneta Crkoňová
2. rok štúdia Bc.
Učiteľstvo anglického jazyka
a literatúry a učiteľstvo histórie
Filozofická fakultaUMB

Foto: Aneta Crkoňová

EKONOMICKÁ FAKULTA UMB HOSTILA VZÁCNEHO HOSŤA

Dňa 5. marca 2015 sa v priestoroch Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici uskutočnila prednáška vzácneho zahraničného hosťa – profesora Micheala C. Mungera z Duke Univeristy (USA) v rámci jeho európskeho turné po univerzitách. Partnermi podujatia boli Nadácia Tatra Banky, Inštitút ekonomických a sociálnych štúdií, Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici a Inštitút sporenia a investovania. Študenti si vypočuli prednášku na tému Čo je skutočne dobrovoľná výmena? (*What is* a *truly voluntary exchange?*).

Podľa profesora Mungera úplne dobrovoľná trhová výmena musí spĺňať päť základných predpokladov. Predmet výmeny musí byť vlastnený oboma zúčastnenými stranami, obe strany majú možnosť právoplatne previesť vlastníctvo a po výmene sa úžitok z transakcie zúčastnených strán zvýši. K výmene nedôjde z donútenia a jej neuskutočnenie nespôsobí ťažkú škodu ani jednej zo strán.

Študenti využili prítomnosť profesora Mungera a kládli mu otázky súvisiace s témou prednášky, ale aj otázky týkajúce sa súčasného stavu globálnej ekonomiky a pretrvávajúcich problémov Európskej únie a Eurozóny. Jedna zo študentiek sa pýtala na jeho názor – čo si myslí o monopoloch, či prispievajú k harmonizácii trhu, alebo naopak, je za ich vylúčenie z trhu. Ďalšia zaujímavá otázka sa týkala priamo témy prednášky, a to narúšania dobrovoľnej výmeny zo strany štátu a obmedzovania ponuky tovarov a služieb, resp. či to vedie k zvyšovaniu

cien, t. j. rastu inflácie v danom štáte. Záznam z prednášky vrátane diskusie so študentmi nájdete na webovej stránke http://www.ef.umb.sk/ v sekcii O nás – Kalendár podujatí a vyhľadaní si prednášky v zozname uskutočnených podujatí.

Veľký úspech prednášky potvrdzujú aj slová mnohých študentov, pre ktorých to bola jedna z najzaujímavejších prednášok na fakulte. Ocenili najmä Mungerovo príjemné vystupovanie spojené s jednoduchým výkladom danej problematiky. Na záver sa slova ujala doc. Ing. Vanda Maráková, PhD., prodekanka pre medzinárodné vzťahy Ekonomickej fakulty UMB, ktorá poďakovala vzácnemu hosťovi za jeho návštevu i vynikajúcu prednášku. Na záver vyslovila presvedčenie, že pri najbližšej príležitosti profesor Munger opäť navštívi Ekonomickú fakultu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Kto je profesor Michael C. Munger?

Pôsobí ako profesor na oddelení politických vied, oddelení ekonómie

a verejnej politiky. Je garantom programu Filozofia, Politika a Ekonómia na Duke University v USA. Titul PhD. (philosophiae doctor) získal v roku 1984 na Washington University, St. Louis. V minulosti pôsobil ako prezident Public Choice Society a dlhý čas ako editor celosvetovo známeho ekonomicko-politického žurnálu Public Choice. Desať rokov viedol Katedru politických vied na Duke University. Vo svojom výskume sa venuje skúmaniu morálky výmeny a fungovaniu zákonodarných inštitúcií pri tvorbe legislatívy. V súčasnosti sa v publikačnej činnosti zameriava prevažne na oblasť filozofie, skúmania konceptu skutočnej dobrovoľnej výmeny, ktorú nazýva „evoluntary“. Počas svojej kariéry napísal a publikoval viac ako sto článkov a príspevkov v rôznych profesionálnych žurnáloch a karentovaných časopisoch.

Bc. Michal Mešťan
Inštitút sporenia a investovania
Ekonomická fakulta UMB

Autor fotografie: Matej Žofaj
Inštitút sporenia a investovania
Ekonomická fakulta UMB

CELOUNIVERZITNÉ PRACOVISKÁ

TRÉNING PAMÄTI PRE VŠETKÝCH

Týždeň mozgu (Brain Awareness Week) je medzinárodná akcia, ktorej cieľom je upriamiť pozornosť verejnosti na ľudský mozog a jeho činnosť, hovoriť o mozgových ochoreniach a spôsoboch ich prevencie. Koná sa pravidelne od roku 1996. V súčasnosti sa na jeho organizovaní podieľa mnoho vedeckovýskumných centier, univerzít, renomovaných zdravotníckych zariadení, organizácií zastupujúcich záujmy pacientov, knižníc a iných inštitúcií.

Pri príležitosti tejto celosvetovej akcie zorganizovala Univerzitná knižnica UMB v spolupráci s Katedrou sociálnej práce Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici dňa 10. marca 2015 podujatie s názvom *Tréning pamäti pre všetkých*.

Pôvodným miestom konania mala byť Politologická a právnická študovňa Univerzitnej knižnice UMB, ale pre veľký záujem sa účastníci presunuli do auly Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB. Podujatie prebiehalo v dvoch častiach – prednáška o tajoch fungovania pamäti a praktické cvičenie zamerané na používanie mnemotechník v každodennom živote. Prednášajúca *PhDr. Miroslava Tokovská, PhD.* z Katedry sociálnej práce Pedagogickej

fakulty UMB využila pri prezentácii svoje bohaté skúsenosti z práce so seniormi v Občianskom združení SPOĽACH so sídlom v Banskej Bystrici. Táto organizácia sa okrem iného zaoberá aj prevenciou alzheimerovej choroby a demencie seniorov.

Podľa prednášajúcej účinný preventívny prostriedok proti predčasnému starnutiu mozgu je pamäťový tréning, ktorý má dôležitý význam, lebo udržiava mozog aktívny a zdravý. Jeho precvičovanie treba robiť v každej životnej etape, no najmä keď človek začne starnúť. V interaktívnej časti podujatia si deväťdesiat účastníkov všetkých vekových kategórií a individuálnych intelektových schopností efektívne precvičilo pamäť pomocou rôznych metód a cvičení.

Prestávky medzi jednotlivými aktivitami spríjemnil hrou na gitare študent Ľuboš Slávik z Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Živá diskusia medzi účastníkmi a prednášajúcou v závere podujatia svedčila o aktuálnosti témy trénovania pamäti. Najmä pre ľudí vyššieho veku znamenajú tréningy pamäti posilnenie kognitívnych funkcií, zníženie zabúdania a zvýšenie sebavedomia.

Mgr. Erika Sanitrová
Univerzitná knižnica UMB
Foto: Mgr. Martina Trégerová
Univerzitná knižnica UMB

NAŠI KRAJANIA NA UNIVERZITE MATEJA BELA

Dňa 4. marca 2015 sme sa na Pedagogickej fakulte UMB presťahovali na chvíľu do dolnozemskej Selenči spred niekoľkých desaťročí predstavením ***Od rubáča po vence, ako že je neveste***. Bolo to zaujímavé a divácky obdivuhodne prijaté predstavenie obliekania tradičného odevu nevesty zo srbskej Selenče. Program trval viac ako hodinu – v jeho rámci najmenej 45 minút samotné obliekanie nevesty. Patrik Rago, študent etnológie z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, do detailov predstavil každý kúsok odevnej súčiastky a pridal zanietene podávané spomienky jeho starej aj prastarej mamy. Nemusel nikoho presviedčať o svojom veľkom a celoživotnom záujme o ľudový odev. Obliekal Leonóru Súdiovú, študentku 1. ročníka Katedry hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty UMB – speváčku a muzikantku UFS Mladosť, dcéru všestranného muzikanta a pedagóga hudby Juraja Súdiho zo Základnej školy v Selenči. Výsledkom bol nezabudnuteľný pohľad na obdivuhodný tradičný odev nevesty, ktorej *vence* vážili niekoľko kilogramov. Prítomní diváci mali tak jedinečnú príležitosť pocítiť závan dolnozemskej kultúry a srdečnosti. Na pôde UMB sme na tejto prvej z aktivít vytvorili príležitosť pre identifikáciu našich študentov z krajanského prostredia, s ktorými chceme aj v budúcnosti sa vzájomne stretávať na podobných podujatiach.

Program ideovo a organizačne zabezpečil Mgr. art. Martin Urban, PhD. z Katedry hudobnej kultúry PdF UMB. Za Metodické centrum UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí a zahraničných študentov úvodný historický exkurz o odchode Slovákov na Dolnú zem v 18. storočí predniesla PhDr. Zuzana Drugová, o hudobný rámec celého podujatia sa pričinil UFS Mladosť a jeho ľudová hudba aj s predstavením piesní zo Selenče v úprave L. Súdiovej. Na vytváraní podobných príležitostí pre spoznávanie ešte vzácne zachovanej tradičnej kultúry dolnozemských Slovákov budú organizátori usilovne pracovať aj v budúcnosti. (kontakty pre záujemcov: martin.urban@umb.sk, zuzana.drugova@umb.sk).

PhDr. Zuzana Drugová
MC UMB pre Slovákov žijúcich
v zahraničí a zahraničných študentov
Foto: autorka

PRÍSPEVOK ŠTÁTNEJ VEDECKEJ KNIŽNICE V BB

CYKLUS OSOBNOSTI – PAVOL A IGOR MARTULIAKOVCI

Cyklus *Osobnosti* má stále miesto v kultúrnom živote Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici už pätnásť rokov. Za toto obdobie sa návštevníci stretli s viacerými osobnosťami mesta Banská Bystrica. Prvýkrát sa však uskutočnilo stretnutie otca a syna. Hosťami priateľského stretnutia 23. februára 2015, ktoré pripravila Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici v spolupráci s Kuzmányho kruhom, boli otec a syn – prof. PhDr. Pavol Martuliak, CSc. a doc. MUDr. Igor Martuliak, PhD.

prof. PhDr. P. Martuliak, CSc., Dr. h. c. emer.
prof. PhDr. J. Alberty, CSc. a riaditeľka ŠVK
PhDr. O. Lauková, PhD.

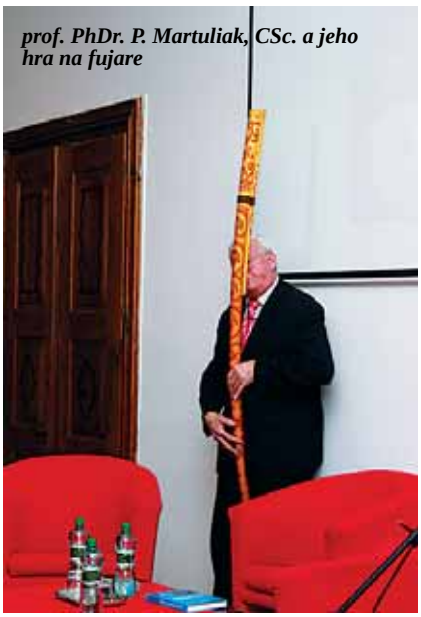
prof. PhDr. P. Martuliak, CSc. a jeho hra na fujare

Profesor Martuliak je človek tvorivý a vytrvalý. Dokazuje to aj jeho bohatá publikačná činnosť. Je autorom vedeckých publikácií s agrárnoroľníckou tematikou a tematikou školstva a výskumu v meste Banská Bystrica, či autorom a spoluautorom viacerých učebníc dejepisu pre stredné a vysoké školy i vysokoškolských textov. Výsledkom jeho viacročného výskumu je rozsiahla publikácia *Banská Bystrica – kolíska vzdelanosti*, ktorá je uceleným materiálom o vzniku a vývoji školstva a samotného vzdelávania v meste Banská Bystrica. Jedinečnosť vedeckej práce prof. Martuliaka predstavil emeritný profesor Dr. h. c. PhDr. Július Alberty, CSc., ktorý patrí medzi významných predstaviteľov vysokého školstva v Banskej Bystrici. Do súkromného života prof. P. Martuliaka návštevníci nahliadli prostredníctvom fotografií z jeho rodinného albumu. Viaceré fotografie prezentovali jeho lásku k ľudovej tvorivosti. Ale nezostalo to len pri fotografiách. Pán profesor prekvapil svojich hostí hrou na fujare a ľudovým spevom. Úctu k vedeckej práci prof. P. Martuliaka vyjadrila prorektorka pre pedagogickú činnosť Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici doc. PhDr. Janka Klincková, CSc. a dekan Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici doc. Mgr. Vladimír Bíloveský, PhD., ktorí uviedli do života publikáciu *Pavol Martuliak – Bibliografický portrét*. Personálna bibliografia profesora Martuliaka obsahuje 308 bibliografických záznamov a 160 registrovaných ohlasov, z toho 52 v zahraničí.

doc. PhDr. J. Klincková, CSc. a doc. Mgr. V. Bíloveský, PhD. uviedli do života bibliografický portrét Pavla Martuliaka kvetom levandule, ktorú vypestoval prof. P. Martuliak.

prof. MUDr. K. Králinský, PhD., doc. MUDr. I. Martuliak, PhD. a riaditeľka ŠVK PhDr. O. Lauková, PhD.

Druhá časť stretnutia bola venovaná slovenskému algeziológovi a prednostovi prvej slovenskej Algeziologickej kliniky – doc. I. Martuliakovi, ktorý pokračuje v šľapajach svojho otca, aj keď v inom odbore. Je nielen lekárom, ale aj pedagógom Lekárskej fakulty Slovenskej zdravotníckej univerzity. Svojho kolegu hosťom predstavil prednosta II. Detskej fakultnej nemocnice Slovenskej zdravotníckej univerzity prof. Karol Králinský. Docent Martuliak vydal koncom minulého roka monografiu *Patofyziológia bolesti pre klinickú prax*, ktorá je podľa prof. MUDr. Egona Kurču, PhD. unikátnym dielom v oblasti slovenského a českého medicínskeho písomníctva. Knihu uviedol do života bývalý kolega doc. Martuliaka, súčasný primátor mesta Banská Bystrica MUDr. Ján Nosko. Okrem oboznámenia sa s profesionálnou dráhou otca a syna si prítomní vypočuli aj ľudovú hudbu v podaní hudobného zoskupenia Tisovník, ktorého aktívnym členom je aj doc. I. Martuliak.

Vystúpenie ľudovej hudby Tisovník, v ktorej hrá doc. I. Martuliak

Stretnutie s otcom a synom – profesorom Pavlom a docentom Igorom Martuliakovcami sa nieslo v priateľskej atmosfére. K tomu vo veľkej miere prispeli samotní Martuliakovci, ktorí sa predstavili nielen ako vedci, ale aj ako nadaní hudobníci.

Mgr. Veronika Uhríková
manažér kultúry, PR, marketing
Štátna vedecká knižnica
v Banskej Bystrici
Foto: archív ŠVK

ŠPORT

ŠTUDENTKY UMB SA OPÄŤ HROMADNE VLNILI V RYTME ZUMBY

Tri hodiny tanca, temperamentnej hudby, veľa potu, ale hlavne zábavy. Tak nejako vyzeral siedmy *Zumba UMB maratón*, ktorý prilákal množstvo dievčat, prevažne vysokoškoláčok. Organizátorom podujatia, ktoré sa uskutočnilo 16. marca 2015 vo večerných hodinách v telocvični Filozofickej fakulty UMB, bola Katedra telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty UMB v spolupráci s komisiou pre šport UMB. Na podujatí sa predstavili certifikovaní zumba inštruktori Zorka Adamčáková – Kľocová, Julka Hroncová, Richard Hranec, Júlia Kubovčíková a Marián Vo Van, ktorí v 45-minútových intervaloch rozprúdili krv v žilách všetkým cvičiacim. Tých si prišlo zacvičiť vyše 70, prevažne študentiek UMB, ale v telocvični sa v rytme zumby vlnili všetky vekové kategórie. Podujatia sa zúčastnil aj vedúci KTVŠ prof. PaedDr. Ivan Čillík, CSc. s manželkou, ktorý akciu podporil svojím aktívnym vystúpením.

V 5-minútových prestávkach medzi jednotlivými cvičebnými blokmi si dievčatá trochu vydýchli. Na záver podujatia sa žrebovala tombola o ceny, ktoré do nej venovali sponzori a partneri podujatia.

PaedDr. J. Palovičová, PhD.,
zodpovedná za akciu
Katedra telesnej výchovy a športu
Filozofická fakulta UMB
Foto: Viktória Veľká

ŠKOLA V PRÍRODE PRE DETI ŽIJÚCE V ZAHRANIČÍ

V dňoch 9. – 15. marca 2015 sa v lyžiarskom stredisku Park Snow Donovaly uskutočnila *Škola v prírode* pre 48 účastníkov z Poľska, Maďarska, Srbska a Ukrajiny, ktorú s lyžiarskym a snowboardovým výcvikom realizoval odborný tím Katedry telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty UMB pod odborným gestorstvom doc. Dr. Jiřího Michala, PhD. Organizátorom bolo Metodické centrum UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré vzdelávacie aktivity pre krajanov každoročne organizuje v gescii a s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Prvý deň sa deti z ubytovacieho zariadenia penziónu LIMBA presunuli na požičanej výstroji na lyžiarsky svah. Väčšina detí stála na lyžiach prvýkrát, preto sa učili základy lyžovania. Zdatnejší lyžiari sa zdokonaľovali pod odborným vedením inštruktorov. Do výcviku boli zapojení aj ich krajanskí učitelia, ktorí spolu s deťmi sa naučili aj základy snowboardingu. Po náročnom dni na svahu boli pripravené športové aktivity – šípky, stolný tenis, streľba zo vzduchovky a bazén spojený so saunovaním. Na aktivity sa deti každý deň tešili, lebo medzi sebou súťažili a každý chcel vyhrať. Na druhý deň už všetci ovládali základy lyžovania a zvládli aj prvú jazdu na vleku, čím urobili veľkú radosť svojim inštruktorom. Jeden deň nevyšlo počasie podľa predstáv, preto namiesto poobedňajšej lyžovačky sme navštívili Habakuky, kde sa deti zoznámili s rozprávkovým svetom Pavla Dobšinského. Predposledný deň pobytu sme sa lanovkou vyviezli na Novú Hoľu (1363 m. n. m) a odtiaľ pozorovali okolie krásnej prírody a panorámu Slovenska. Pred večerou deti z každej krajiny predstavili miesto, kde žijú a navštevujú svoje školy. Súčasťou programu boli aj ukážky z karate, ľudových piesní, tancov a pod. Večer bola „rozlúčková“ diskotéka, kde sa deti poriadne vybláznili a vytancovali. O výbornom programe počas celého pobytu svedčia aj vyronené slzičky v očiach detí pri rozlúčke s Donovalmi.

doc. PaedDr. Jiří Michal, PhD.
Katedra telesnej výchovy a športu
Filozofická fakulta UMB
Foto: autor

XV. Zimné majstrovstvá zamestnancov UMB

Dňa 27. februára 2015 sa už tradične uskutočnili zimné majstrovstvá pre zamestnancov UMB, ktoré organizovala Katedra telesnej výchovy a športu Filozofickej fakuly UMB v spolupráci s ŠK UMB. Tento rok to bol jubilejný XV. ročník.

Majstrovstvá sa konali v zimnom stredisku Park Snow Donovaly. Prekrásne športové podujatie otvorila v zastúpení

pána rektora prorektorka doc. PhDr. Janka Klincková, PhD. Účastníkov pretekov povzbudila upraveným známym výrokom Pierra de Coubertaina *„Nie je dôležité zúčastniť sa, ale vyhrať“*.

Na podujatí sa zúčastnili zamestnanci všetkých fakúlt univerzity. Súťažilo sa v klasických disciplínach (zjazdové a bežecké lyžovanie) a v netradičnej disciplíne (zjazd na surfe). Aj napriek nie celkom priaznivému počasiu organizátori pripravili výborné podmienky na realizáciu jednotlivých disciplín. Súťažiaci podali výborné športové výkony a fanúšikovia ich mohutne a vášnivo povzbudzovali. Pre všetkých zúčastnených organizátori pripravili občerstvenie, guláš a niečo na „zohriatie“. Okrem športových aktivít organizátori zabezpečili aj príjemnú atmosféru pri spoločenskom posedení a vyhodnocovaní výsledkov.

doc. PaedDr. Jiří Michal, PhD.
riaditeľ pretekov
Filozofická fakulta UMB
Foto: doc. PaedDr. Jiří Michal, PhD.,
Mgr. Barbora Podobová,
Mgr. Boris Cipov
Filozofická fakulta UMB

OBROVSKÝ SLALOM

Dievčatá	Ženy	Muži kategória A	Muži kategória B	Muži kategória C
1. Orlíčková Katarína 2. Foltínová Marianna 3. Spišiaková Andrea	1. Šúrová Dagmar 2. Kostúrová Marta 3. Žalmanová Eva	1. Laco Peter 2. Špiner Peter 3. Kollár Igor	1. Kottman Peter	1. Starovecký Jozef 2. Fabian Karol 3. Patúš Peter

BEH NA LYŽIACH

Dievčatá	Ženy	Muži kategória B	Muži kategória C
1. Alžbeta Medveďová 2. Barbora Podobová	1. Hana Horváthová 2. Eva Starovecká	1. Ivan Chorvat	1. Peter Kypta 2. Stanislav Hríbik

NETRADIČNÝ PROSTRIEDOK (SURF)

1. miesto: Jazdci	2. miesto: Jo Star	3. miesto: Marley

VÝSTAVA HISTORICKÉ BANÍCTVO V POĽSKÝCH TATRÁCH A V SLOVENSKOM RUDOHORÍ V ĽUBIETOVEJ

Fotogaléria k článku na s.16

Podzemné priestory štôlne Ladislav, banské pole Reiner, Ľubietová. Foto: Ľubomír Lužina.

Drúza tmavozelených rombických kryštálov libethenitu na kremeni, banské pole Reiner, Ľubietová. Foto: Jozef Česla.

Banské chodby - prekopy v sopečných tufoch Fe ložiska Jamešná, Ľubietová. Foto: Ľubomír Lužina.

Zrast modrých stĺpčekovitých kryštálov mrázekitu $Bi_2Cu_3(PO_4)_2O_2(OH)_2.2H_2O$, štôlňa Ladislav, banské pole Reiner, Ľubietová. Foto: Martin Števko.

Vydobyté priestory štôlne Jacobi na Podlipe s recentnou tvorbou modrého síranu medi langitu, Ľubietová. Foto: Martin Števko

Drúza smaragdovozelených kryštálov euchroitu $Cu_2(AsO_4)(OH).3H_2O$, Svätodušná dolina, Ľubietová. Foto: Albert Russ.

Oznamujeme všetkým, ktorí by chceli prispieť do ďalšieho čísla Spravodajcu UMB, že príspevky môžu posielať elektronickou poštou na adresu ***spravodajca@umb.sk.*** *V prípade zasielania fotodokumentácie k jednotlivým článkom Vás prosíme o zaslanie mena autora fotografií. Uzávierka príspevkov do ďalšieho čísla je 20. mája 2015.* ***Redakčná rada***

Spravodajca Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Universitas Matthiae Belii

Spravodajca Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Universitas Matthiae Belii. Vydáva: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Adresa: Národná 12, 974 01 Banská Bystrica. IČO: 30232295. Registrácia MK SR: EV 1116/08. ISSN 1339-6749
Vychádza ako dvojmesačník, okrem letných prázdnin. Dátum vydania: apríl 2015. Redakčná rada: doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD. (predsedníčka), Ing. Marián Lihan (výkonný redaktor), doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD. (jazykový redaktor, FF), Monika Tomášiková (EF), PhDr. Mária Holubová, PhD. (FPVaMV), PaedDr. Miriam Spodniaková-Pfefferová, PhD. (FPV), prof. PhDr. Ingrid Emmerová, PhD. (PF), JUDr. Jana Muránska, PhD. (PrF). Za obsah príspevkov zodpovedajú autori. Grafická úprava: Mgr. art. Zuzana Ceglédyová.
Tlač: EQUILIBRIA, s. r. o., Košice, Fotografie: archív UMB. On-line verzia: www.umb.sk.
Nepredajné